

A young woman with long, wavy blonde hair is shown in profile, looking towards the left. She is wearing a blue top and has a slight smile. The background is a field of green plants with yellow flowers, possibly a field of mustard or similar. The lighting is soft and natural, suggesting an outdoor setting during the day.

Оксана Калина
ПОВІСЬ
ПРО ОСТАННЮ
ЛЮБОВ

КСД

Оксана Калина

Повість про останню любов

Книжный Клуб «Клуб Семейного Досуга»

2021

УДК 821.161.2

Калина О.

Повість про останню любов / О. Калина — Книжный Клуб «Клуб Семейного Досуга», 2021

ISBN 978-617-12-8921-5

Юля змалечку звикла бути сильною й самостійною. На її долю випало чимало випробувань: смерть батька, якого вона любила понад усе, виховання молодшої сестри, п'яниця-вітчим. Та найгірше – мати нелюбов, з якою змиритися було найтяжче. Врешті Юля їде навчатися до міста й починає нове життя. Там вона зустрічає перше кохання – Костю. Однак їхня пристрасна історія завершується зливою сліз. Вагітна дівчина лишається на самоті в чужому місті. Несподівано їй на допомогу приходить лікар-гінеколог Ігор – набагато старший, досвідчений. Чи знайде вона з ним свою останню любов?

УДК 821.161.2

ISBN 978-617-12-8921-5

© Калина О., 2021
© Книжный Клуб «Клуб Семейного
Досуга», 2021

Содержание

Мама	6
Пабло	21
Роман	28
Конец ознакомительного фрагмента.	34

Оксана Калина

Повість про останню любов

© Кугенко О. І., 2021

© Depositphotos.com / gdolgikh, обкладинка, 2021

© Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», видання українською мовою, 2021

© Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», художнє оформлення, 2021

* * *

Інколи мені здається, що я народилася вже старою і самотньою. Звісно, це неправда. Самотніми чи ні, щасливими чи навпаки ми не народжуємося, а стаємо. Так само, як і старими. Прикро, коли в молодому тілі живе стареча душа. Краще, коли навпаки. Але й старечі, утомлені душі потребують любові. Може, навіть більше, ніж інші...

Ця розповідь про любов, яка буває різною. Дуже різною. Та лише вона надає сенсу нашому життю. Ця розповідь також про тих, хто багато важив у моєму житті – мабуть, не кращому й не гіршому, ніж в інших, але єдиному. Адже іншого життя нам на землі не дано...

Мама

Усе починається з матері. Вона закладає основи не лише характеру дитини, а і її долі. Адже не дарма кажуть мудрі: посієш характер – пожнеш долю. Інколи я думаю, що мене засіяно не зовсім тим, чим потрібно.

Мама в мене була сувора. Чому так – спробуй угадай, адже вона росла наймолодшою дитиною в сім'ї й усі носилися з нею, як зі скарбом. Пам'ятаю, мама розповідала, що коли тільки почали з'являтися телевізори (у 50-ті роки минулого століття то було дивиною), її батько (а мій дід) напозичався грошей у родичів і купив його, аби Марійка (моя мама) не ходила по людях у той «дурний ящик» витріщатися. Мабуть, мама просто росла балуваною, це вже потім життя її добряче покрутило. Може, для того, щоб навчити її більшої людяності й позбавити частки дитячого егоїзму? Хтозна...

Перший усвідомлений спогад дитинства: я сиджу в барикаді з подушок, аби не лізла, куди не просять, і не плуталася під ногами в дорослих, та плачу. Мені дуже хочеться на ручки.

– Не смій брати її, – каже мама до тата, – бо звикне, потім узагалі її з рук не спустимо.

– Але чому ні? – У татовому голосі звучать подив і чомусь вина, навіть я, мала, це відчула. – Дітей потрібно жаліти й пестити, ніхто не відає, що чекає на них у житті. Хай будуть щасливими, хоч поки малі.

Мама невдоволено насупилася: вона не любила, коли їй суперечили.

Тато, не зважаючи на мамине невдоволення, усе ж не відпускає мене, але мама каже:

– Траву на подвір'ї потрібно скосити, уже давно прошу.

Тато садовить мене назад у барикаду з подушок і бредє на вулицю. Робить він це не тому, що такий слухняний, а щоб уникнути сварки. Він ніколи не був скандалістом і дуже любив читати книжки – читав, як кажуть, запоем. Саме там він знаходив спокій і злагоду, яких не вистачало вдома.

Мама заглядає в подушкову барикаду й знизує плечима. Мовляв, що то за дрібнота сидить, ще й уваги вимагає; розвертається та йде собі. Я тягну до мами руки, але так і лишаюся сама.

Ні, мама в нас із сестрою була дуже хороша: ми завжди були нагодовані, чисті. Як і всі, їздили до зоопарку та в цирк. Та мені весь час здавалося, що робить вона це більше з почуття обов'язку, а не з любові.

Трохи підрісши, я все дивувалася, чому між батьками немає злагоди, хоча й жили вони відносно тихо й мирно. Завдяки татові, який зазвичай просто унікав суперечок. Та між батьками не було й тепла. Здавалося, разом співіснували чужі більш-менш виховані люди, та й тільки. Вони не були близькими, як це має бути між рідними.

Уже набагато пізніше я дізналася, що тато зовсім не хотів одружуватися з мамою. Йому подобалася її подруга, яка згодом стала моєю хрещеною. Та й мама не була в захваті від батька. Побралися вони тому, що на світ мала народитися я. Так би мовити, помилка молодості. То жоден з батьків не бажав моєї появи на світ? Прикро усвідомлювати, але вже як е...

Так ми й жили – ніби сім'я, але далекі одне від одного. Хоча ні, з татом я була близькою, однак... Він почав випивати. Підрісши, я зрозуміла, що він був з тих людей, про яких кажуть «тонкої душевної організації». Романтик і мрійник, тато більше часу проводив у внутрішньому світі, аніж, наприклад, з мамою. Її це неймовірно дратувало. Мама була зовсім іншою: не визнавала ефемерів, тонких почуттів. Нічого розмитого й неясного. У неї було чітке завдання – нагодувати, одягти, прибрати, приготувати, щоб усе блищало й сяяло. Тато ж міг днями сидіти на хлібі й воді, аби на душі було ясно й спокійно. Вони були абсолютно різними.

А я? Якою виросла я? Ні се ні те, щось посередині. Не романтик, але й не зовсім скептик, не філософ, але й не практик. Не слабачка, але й не залізна леді. Одне знаю точно: я не навчи-

лася достатньою мірою любити себе. Щоразу, коли мама з невідомою виховною метою відмовлялася взяти мене на руки чи просто поговорити, я почувалася... якоюсь не такою. Недостатньо гарною, розумною, вихованою, тобто не гідною її уваги. Виходить, я випрошувала мамину любов? Але хіба ж вона не має бути безумовною?

Отже, так ми собі жили. Тато дедалі більше поринав у себе, відгороджуючись від зовнішнього світу горілкою, мама дивилася на нього (а заодно й на мене, я ж татова донька) з висоти своєї правильності й принциповості, і в її очах читалося ледь уловиме презирство. Мовляв, що я роблю тут, із цим... ні риба ні м'ясо.

Можливо, мама покинула б батька, але вона завагітніла вдруге. Мені тоді було чотири роки.

Одного разу я випадково підслухала їхню розмову.

– Хочу позбутися дитини, – різко промовила мама, – ти весь час п'яний. Якою дитина народиться? Розумово відсталою калікою? Ще одного причепня мені на шию повісити хочеш?

Батько мовчав, понуривши голову.

– Чого мовчиш? – не вгавала мама. – Закриєшся в собі, мов отой равлик у мушлі, і діла тобі ні до чого немає. Хоч би поцікавився, як мені живеться...

– Дивись, який захід сонця гарний. – Батько кивнув на вікно, за яким простягалося поле, бо хата наша стояла край села.

– Що?! – аж звилася мама. – Яке ще сонце? Ти взагалі чуєш, про що я?

– Роби як знаєш, – зітхнув батько. Останнім часом він дедалі більше здавав перед нею позиції.

Але тут до кімнати забігла я. Не знаю, де й взялася сміливість стати перед розгніваною матір'ю. Та мені було жаль тієї дитини, якої я ні разу не бачила, але якої вже хотіли позбутися.

– Не викидай дитинки! – учепившись мамі в ногу, благала я крізь сльози. – Я буду за нею дивитися. Годуватиму й у шкоду не пускатиму. Ну, будь ласка!

– Та відчепися ти, – шикнула мати, – і так тоскно...

...Сестра все-таки з'явилася на світ. Не знаю, завдяки мені чи іншим обставинам. Я, сама ще мала, стала їй нянькою і фактично мамою. Сестра Світлана – це людина, яку після своїх дітей я люблю найбільше у світі, а може, і так само.

Після того як Світланці виповнився рік, ми стали жити в одній кімнаті й спати в одному ліжку. Інколи, забуваючись, вона називала мене мамою, і тоді мама Марія дуже сердилася.

– Діти... – казала вона. – Хіба діждешся від них вдячності? Не встигло вилупитись, а вже матір забуває.

Правду кажучи, до того часу матері стало зовсім тяжко. Через пияцтво татка вигнали з роботи, нову він ніяк не міг знайти, його на всіх кутках обзивали неробом і дармоїдом, і мама тягла все на своїх плечах. Та батькові було байдуже. Він був нещасним. Це кидалося в очі з першого погляду, навіть запах від нього поширювався якийсь... нещасливий.

Та ми із сестрою все одно любили й жаліли татка, бо він був добрим.

– За що ви його любите? – бувало, питала мене мама, і в її голосі звучало неприховане здивування. – Хто на вас працює, годує, пере ваше шмаття, прибирає за вами, заплітає оті патли? – Ми з сестрою справді мали розкішне довге волосся, з яким було багато мороки. – Не розумію...

Я й сама того не дуже розуміла, але при таткові розквітала, а коли бачила маму, то перше, що мені хотілося, – зіщулитися і стати меншою. Хоча, бачить Бог, вона ні разу нас із сестрою не вдарила.

...А потім тата не стало. На той час мені виповнилося вісім років, а сестрі – чотири. Яюсь уночі я прокинулася від того, що почула в хаті чужі голоси. Вони перемовлялися майже пошепки, але в оселі, мов та хмара, повисла тривога. Вона виглядала з кожного темного куточка, і мені було страшно. Раптом я почула, як скрикнула мама, потім щось важке з гурко-

том впало на підлогу. Якимсь шостим чуттям я зрозуміла, що то знепритомніла мама. І що татка більше нема.

Тієї ж секунди я відчула поруч чийось присутність, і тихий голос прошепотів:

– Юлю, донечко, прощавай і вибач...

Я злякалася ще більше, хоча в тому голосі не було нічого загрозливого й належав він татку. Хотілося побігти до мами, ткнутися їй у коліна, заховатися від усіх страхів світу...

Але я подумала, що навряд чи вона буде задоволеною, коли дитя, усе в шмарклях і сльозах, вискочить серед чужі люди, навіть у такій критичній ситуації. Вона була дуже стримана. Та й сестру залишити я не могла. Раптом вона прокинеться серед ночі, а поряд нікого нема. Світланка була ніжною, вразливою і дуже лагідною дівчинкою, а я вважалася грубіянкою.

Тож я залишилася в спальні й всю ніч, завмираючи від жаху, слухала тривожне перешіптування голосів, стриманий плач, чийсь зойки й короткі різкі накази, які віддавав дядько Сергій, татків брат. Ніхто до нас зі Світланкою в спальню так і не зайшов: мабуть, гадали, що ми міцно спимо. Сестра й справді спала, а от я тієї ночі очей не склепила й подорослішала років на десять. Мені дуже хотілося в туалет, живіт аж розривало від болю. Та я не наважувалася і голови виткнути з-під ковдри. Там, у теплій темряві, було не так страшно, як зовні.

Уранці мама, дуже красива й строга в темному вбранні й хустці на світлому, майже лляному волоссі, зайшла до нашої кімнати й повідомила без вступів та заспокійливих слів:

– Батько помер. Сьогодні вночі. Ховатимемо завтра. Треба в морг, на розтин, бо він...

Я не дослухала її, стрімголов кинувшись до вбиральні, бо терпіти вже було несила. Краєм ока помітила, що в хаті повно людей, своїх і чужих.

Коли я повернулася з туалету, мати боляче ляснула мене долонею по щоці. Це вперше вона підняла на мене руку. Світланка, яка вийшла з кімнати з улюбленим м'якеньким покривальцем у руках, злякано ойкнула й випустила його додолу. Мені чомусь здалося, що легенька тканина гупнула об підлогу, мов важка бетонна плита. Щока раптом запалала вогнем. Усі, хто був у хаті, застигли, з подивом і докором дивлячись на матір. Мені хотілося заплакати, губи тремтіли, очі застигло слізьми, і я нічого не бачила на два кроки перед собою. Та стрималася, бо знала, що мамі сльози не сподобаються.

– Я знаю, що тато помер, – ледве чутно прошепотіла я тремтячими губами.

– Звідки ти можеш знати? – ще більше розсердилася мама. – Усе ти завжди знаєш, відміннице! Чого стоїш як пень і зуби зціпила? Може, хоч заплачеш за батьком?

– Може, – сказала я, ледве розтуливши рота. Але не проронила ні сльозинки. Я відплакала своє потім.

– Сестрі поясни все, – наказала мама. Вона не помітила, що Світланка тут. – І відведи її до дядька Сергія, там тітка Ірина за нею пригляне. А сама повертайся. Хтось із дітей має ж біля батька бути.

Я повела Світланку до дядькової хати. Дорогою, як зуміла, пояснила їй, чому тата з нами більше не буде. Та Світланці було байдуже. Вона була ще зовсім маленькою, і я заміняла їй весь світ.

– А ти ж будеш, Юліко? – Вона не вимовляла ще декількох звуків, тому називала мене саме так. – Ти ж будеш?

– Звичайно, буду, сонечко. Зараз я тебе залишу ненадовго з тіткою Іриною, а трішки пізніше заберу. Я потрібна мамі. Зрозуміла?

– Зйозуміла, ага! – весело прощобетала Світланка. Вона любила бавитися зі своїми двоюрідними братиками – синами дядька Сергія і тітки Ірини. – Якщо ти кажеш, що татку на небі добіє, то хай там живе, бо з мамою йому було погано.

«Господи, – подумала я, – коли вже чотирирічне дитя це розуміє, що казати про інших».

Я довго не могла наважитися зайти до кімнати, де стояла труна з татом. Просто боялася. Невже так важко зрозуміти, чому восьмирічна дитина боїться покійника, навіть якщо це її

рідний батько? Мій розум зіткнувся із чимось поки що неприйнятним і неосяжним у всій своїй простоті й безмежності. Адже смерть – це те єдине, що трапляється з людиною назавжди. Усе інше певним чином можна виправити.

– Чого ти тут стоїш? – спитала мама. – Іди до батька. Він любив тебе найбільше, і йому б хотілося, аби ти була поряд.

Я знала, що мама має рацію, але не могла себе примусити зрушити з місця. Ноги зробилися мов ватяні, у грудях стисло. Я боялася побачити те... того чоловіка, що лежав в оббитій червоною тканиною труні, куточок якої було мені видно.

– Мамо, – я благально подивилася матері в очі, – зайди зі мною, будь ласка. Я знаю, що маю бути з татом, але... боюся, – нарешті зізналась я.

– Боятися потрібно не мертвих, а живих, – спокійно сказала вона, – іди сама, мені ніколи, дуже багато справ. І не реви! Ти ж не нюня! Сльозами тут уже не допоможеш!

Нарешті я наважилася зайти до кімнати, де лежав тато. Запах – перше, що огорнуло мене з усіх боків. Важкий, незвичний, задушливий. Це пахли сухі васильки, якими було обкладено татову труну. Відтоді я не люблю їхній запах, він асоціюється в мене зі смертю. Так і є: базилік – квітка мертвих.

Але тато був зовсім не страшний. Не такий страшний, як запах навколо. Він лежав тихий і спокійний, з майже щасливою усмішкою на вустах. Така усмішка останнім часом у нього з'являлася рідко, тільки коли він занурювався в книжковий світ. Мабуть, ТАМ йому дійсно було краще, ніж із нами...

Я дивилася на татове умиролюбне обличчя і чекала, що він ось-ось розплющить очі – таким він виглядав живим і справжнім. Але цього, звичайно, не сталося. Лише раз мені здалося, ніби татко поворухнув віями, але то впала тінь з вікна.

Я просиділа біля батька всю ніч. Бабця Палажка, яка читала над покійним Псалтир, уже почала гнати мене:

– Іди, іди, нема чого дитині тут робити!

Але я відмовлялася, тому що раптом ясно усвідомила, що завтра, після того як татка покладуть у глибоку холодну яму, я його більше не побачу. Ніколи! Ніколи – це страшно, бо це назавжди.

Ранок наступного дня видався дуже холодним: віхолило й мороз був таким колючим, що, здавалося, заходив аж у кістки.

Татка, одягненого в легкий темно-синій костюм, у якому він, мабуть, і одружувався, винесли на вулицю. Червона труна на тлі свіжого, білого-білісінького снігу виглядала наче велетенська краплина крові.

Я дивилася на легко одягненого татка в червоній, аж палаючій труні – і мені не давала спокою думка: як йому не холодно на такому морозі? А тоді я побачила, як сніжинки, падаючи на таткові руки, не тануть, і дуже здивувалася. Спіймала сніжинку у свою малу долоню – і вона тут же розтанула, стікши між пальцями льодяним струмочком. А на татка сніг падав і падав, але не танув, мама ледве встигала вимітати його щіткою з довгою ручкою. І тоді нарешті остаточно до мене дійшло – усе, нема татка! Той, хто лежить у труні, уже не татко, а лише остов, ніби від згорілого корабля. А татка вже нема, він ДЕСЬ...

І тут я нарешті заплакала, хоча до цього сліз не було. Мама здивовано зиркнула в мій бік, але в очах промайнуло схвалення. Мабуть, на її думку, я так і мала зробити: заридати саме зараз, саме в цьому місці. Але мені було все одно, хто що думає. Навіть мама. Я поступово усвідомлювала біль втрати...

А мама трималася молодчиною. Строга, з блідим обличчям, на якому сяяли, мов сапфіри, великі блакитні очі, висока й струнка. Вона навіть у траурі була красунею. Я помітила, що майже всі присутні на похороні чоловіки якось дивно на неї позирають. Тоді я ще не могла вловити суті тих поглядів, тепер, звісно, розумію: вони її бажали. Мама була незвичайно при-

вабливою, її краса притягувала, але водночас і відштовхувала, ніби на лобі в неї висіла табличка з написом «Небезпечно».

...Поховали тата. У нашому домі й так було не дуже весело, а стало зовсім сумно. Але то сумувала я. Мама ж, навпаки, ніби розцвіла. Вона ще довго носила траурний одяг, але всміхатися стала частіше, навіть жартувала. Невже їй не жаль татка, думала я, він помер таким молодим! Усього 33 роки!

Пізніше я зрозуміла: мамі, звичайно, було жаль тата, але разом з тим вона ніби скинула із себе тягар. Камінь, який не давав дихати на повні груди. Адже жити з нелюбом – це як лягти живцем у могилу й засипатися землею. Через багато-багато років я сама це зрозуміла.

Однак веселою мама ходила недовго через дивну подію. Однієї ночі мені наснився татко. Він був злим. Таким за життя я його ніколи не бачила. Татко сидів на кухні, на своєму улюбленому стільці з високою спинкою, і з ненавистю дивився в бік кімнати, яка колись була їхньою з матір'ю спальнею.

– Де мама? – запитав він різким, скрипучим голосом.

– Тату! Це ти? – прошепотіла я. – Справді ти?

– Я, – підтвердив він.

– А як же ти... – Я хотіла запитати, як же він прийшов, адже він мертвий, та раптом подумала, що цим запитанням ображу татка.

– Снюсь, – коротко відповів він, ніби вгадавши, про що я думаю.

– Так, звичайно, – відповіла я, хоча нічого звичайного в цьому не бачила. Сон цей був дивним, реальнішим за реальність.

– Де мама? – знову запитав татко, і в голосі прозвучав метал.

Я мовчала. Татко хотів підсунутися до мене ближче, і стілець, ніби скорившись його волі, сам почав рухатися в мій бік.

Я злякалася, виставила, захищаючись, руки вперед.

– Тобі не потрібно мене боятися, доню, – сказав татко, і голос у нього став звичайний, татів, – я ніколи не вдію тобі лихого, бо люблю тебе більше за життя, якого вже в мене немає, – гірко посміхнувся він. – А от мама...

– Що мама? – перелякалася я.

– Вона мене зовсім забула, викинула з пам'яті, ніби мене ніколи й не було. Наче я не жив. У церкву ніколи не сходить свічку поставити. Тяжко меніііі! – раптом завив він, мов поранений вовк.

Мене охопив жах. Я намагалася прокинутися, але то був не такий сон, що його можна обірвати самотужки.

– Що ти хочеш від мамі? – тремтячим голосом запитала я.

– Її, – сказав татко, – із собою.

– А ми? Я і Світланка?

Тато глянув на мене так, ніби вперше побачив.

– Чужі діти нікому не потрібні, – сказала я фразу, яку від когось почула на похороні.

– Мудра дитина, – сказав тато, гірко посміхнувся, і... я прокинулась.

Відтоді я боялася ночі й снів. Чому? Адже тато сказав, що любить мене понад усе й ніколи не заподіє лихого. Та все ж наближення ночі почало викликати в мене напади паніки. Спочатку я намагалася опанувати себе й не піддаватися. Та чи багато ви знаєте восьмирічних дітей, які б уміли боротися з тим, чого не можна пояснити?

Урешті-решт, після третього тижня, який провела майже без сну, завмираючи від кожного шурхоту й боячись побачити батька, якщо ледь прикрию очі, я здалась. Стала просити маму, щоб вона забрала нас зі Світланкою до себе в ліжко.

– Більше нічого придумати не могла? – спитала вона, здивовано вигнувши темні, досконалої форми брови. – Уже здорові кобилиці, можете самі спати.

– Мамо, – заплакала я, – тато... він, буває, приходиться... і... і... мені страшно!!!
– Нікуди твій батько приходити не може! – відрізала мама. – Що за нісенітниця? Лежить собі, підборіддя задерши.
– Але він сниться... – прошепотіла я, – приходиться з тіннями...
– Куди ніч – туди й сон. Скажи так – і все буде добре.
– Мамо, будь ласка! – Я благально схрестила руки на грудях. – Будь ласка... – Більше не знала, що сказати.

Мені завжди було важко говорити з мамою, я постійно чекала невдоволення, окрику й просто тупіла на очах, не знаючи, як підтримати розмову.

– Ні – кажу! У мене в ліжку й так мало місця, не виплюся ні я, ні ви. Мені, між іншим, на роботу потрібно, і по господарству справ купа. Коли відпочивати, як не вночі?

Звичайно, мама мала рацію. Вона працювала, мов каторжна: робота, городи, ми. Я, чим могла, їй допомагала, але в мене ще не завжди виходило добре, тому іноді за поміч влітало.

Тож ми зі Світланкою залишилися спати у своїй кімнатці. Сестра спокійно засинала, притулившись збоку. А я не могла спати. Та все ж одного разу мене зморило. Знову до мене прийшов татко. Він ніжно подивився мені в очі довгим поглядом і сказав:

– Не бійся, дитино, більше не потривожу.

Відтоді батько мені більше не снівся. Ніколи.

Та він почав приходити до мами. Я швидко це зрозуміла з того, яким зацькованим поглядом вона стала на мене дивитися. Мама на ніч почала лишати світло увімкненим, а на тумбочці з'явилися пігулки «Еленіуму». Це було снодійне, я розпитала в нашій аптекарки, бо дуже переживала, що мама серйозно захворіла.

Та хіба електрика чи якісь там пігулки могли стати перепорою для духа, що не зміг знайти собі спокою в потойбічному світі? Татко не міг заспокоїтися. Щось тримало його на цій землі, хоча минуло вже пів року з дня його смерті.

Я знала, що його не відпускає: він не міг вибачити мамі свою зіпсовану молоду долю. Вона якимось чином випила з нього всі соки, життя й енергію. Висмоктала з нього чоловіче єство й розтоптала його. Не було в тому маминої вини. Точніше, була, але непряма. Просто на одній життєвій прямій зіткнулися двоє людей, які зовсім не підходять одне одному. Для чого? Хтозна... Шляхи Господні несповідимі.

Отже, тато почав приходити до мами. Не знаю, що він їй говорив, але вона марніла з кожним днем, хоча й намагалася не подавати виду.

Та все ж настав день, коли мама здалась.

– Ходіть до мене спати сьогодні, – яюсь, ховаючи очі, сказала вона, – холодно вночі, зігрітися ніяк не можу.

– Звичайно, мамо, – з готовністю підтримала її я.

Мама не мерзла, бо на вулиці стояло літо. А якщо й мерзла, то температура повітря тут була ні до чого. Я це знала. І мама знала, що я знаю, тому злилася ще більше.

Ми перебралися жити в мамину кімнату. Як добре було лежати біля неї! Торкатися гладенької шкіри, вдихати рідний теплий запах. Іноді вона нас із сестрою навіть обнімала, і це була вершина щастя. Я дуже любила маму! Жаль, вона майже не давала можливості виявити цю любов уповні.

Після того як ми почали спати разом, мама трохи заспокоїлася, стала веселішою. Татко тримав слово й не лякав мене. А якщо вже я була поруч із мамою, то він не тривожив і її.

Проте одного разу мені знову наснився страшний сон, дуже схожий на реальність. Я ніби десь згори спостерігала за собою і всім, що відбувалося. Бачила, як мама задумливо дивилась у вікно, а інша я читала Світланці казку.

– Ти не могла б читати тихіше? – роздратовано спитала мама, і голос її звучав, мов через товщу води, та я зрозуміла.

Останнім часом вона, і так досить закрита, ще більше занурювалася в себе. Зовсім як тато, але водночас по-іншому. Тата не дратували люди, він просто жив у своєму світі, намагаючись якомога менше дотикатися із зовнішнім. Маму ж дратували все і всі, хто намагався до неї наблизитися або мав необережність порушити її самотність.

– Добре, мамо, читатиму тихіше.

Світланка здивовано подивилася на нас. Зазвичай у нашому домі не було сварок, хіба що вічна напружена тиша, яка переривалася короткими діалогами. Сестра ніколи не йшла ні з якими проханнями до матері, а бігла до мене. Чи пальчик забила, чи казочку почитати, чи образив хто – на все була Юліка.

Я, нахилившись майже до самого вуха сестри, продовжила читати їй про Попелюшку.

– Юліко, – раптом прошепотіла мені мала, – знаєш, ти тез наце Попелюска, така з гална й добра. І тебе тез колись знайде пинт і ти станеш пинтесою.

– Ага! – раптом пирхнула мама, яка все-таки почула нашу розмову. – Город, діти, хазяйство – ото і всі ваші принци. Я теж про принца мріяла – і що маю?

Світланка злякано зіщулилась, і, дивлячись на її тремтячі губенята, я зрозуміла, що вона збирається заплакати. Це помітила й мама.

– Тільки без сліз і шмарклів! – невдоволено вигнула вона свої чудові темні брови. – Не люблю цього.

– Тихо, Світланко, тихо, – шикнула я на малу, – звісно, будуть у нас принци, і в тебе, і в мене.

Мама лише презирливо пирхнула.

Раптом у кімнаті чомусь різко похолодало. Холод ішов з вікна, у якому була відчинена квартира. Мама встала, аби її зачинити, але в кімнаті тепліше не стало.

– Дивно, – сказала вона, – такі перепади температур. То спека неймовірна, то холод собачий. Які ж судини це витримують?

У мами останнім часом дуже часто боліла голова. Я закутала Світланку ще в одну ковдру й продовжила читати. Аж раптом у двері хтось подзвонив.

– Хто це? – перелякалась я. – Ніч надворі.

– Дядько Сергій, – сказала мама.

– Що йому потрібно серед ночі? – здивувалась я і раптом подумала, що не треба дивуватися, це ж сон (чи не сон?), а уві сні все можливо.

– Не знаю, – і собі здивувалася мама, – я бачила його вдень, казав, що зайде провідати.

– Проти глибокої ночі?

– Треба відчинити. – Мама чомусь зблідла. – Негоже людину на порозі тримати.

Дзвінок надривався. Мама знялася з місця, попрямувала до дверей.

Мені раптом зробилося недобре. З'явилося почуття чогось страшного й невідворотного. Дивним чином я зрозуміла, точніше, відчула, що матері не можна відкривати двері. За ними не дядько Сергій, за ними татко чи той, хто ним називається, і прийшов він по маму.

– Мамо, не відчиняй двері! – закричала та я, що дивилася на цей сон згори, але мама мене не почула.

– Там не дядько Сергій, – хотіла закричати інша я, але вийшов шепіт, однак мама, як не дивно, почула.

Дзвінок на хвилику замовк, потім пролунав знову – протяжно, зле, істерично.

– Хто ж там? По-твоєму, до мене чужі дядьки ходять? – Мама примружила яскраві блакитні очі.

Дзвінок заверещав іще гучніше.

– Тато... – прошепотіла я.

– Хто? – Мама зблідла, мов стіна. – Що ти верзеш? Який іще тато?

Дзвінок раптом замовк. З-за дверей почувся дивний шурхіт, ніби гілки дерев терлись одна об одну, хоча вітру не було. От тільки холод... Такий, що проникав у самі кістки.

– Відчини, Маріє, – почувлося з-за дверей – голос хрипкий, металевий.

Мама зупинилася, нервово стисла долоні в кулаки.

– То ти, Сергію?

За дверима тяжке довге мовчання.

– То ти, Сергію? – перепитала мама.

– Я! – відповів той.

Мама переможно подивилася на мене, її руки вже потяглися до дверного ключа.

– Ні! – закричала інша я, що дивилася на це дійство згори, але мама не зважала.

Тоді я кинулася до дверей, однак мама відштовхнула мене.

Обидві «я» знали точно: якщо мама відчинить їх, станеться щось страшне. І материного гніву я... тобто ми боялися. Але... Нехай краще вона буде на мене зла, скільки днів стане, аніж я дозволю отому незвіданому страшному її забрати.

– Ні! – сказала та я, що була біля дверей.

– Як ти смієш указувати мені, що робити? – прошипіла мама. – Та хто ти така? Це я тебе народила, значить, ти – моя власність. Власність не може командувати господарем, зрозуміла? Відійди!

– Я не власність! – закричала я у відповідь. – Я людина й маю право на свою думку! Я знаю, що не можна тобі відчиняти дверей, і не дозволю цього зробити! Навіть якщо ти мене зараз уб'єш!

Мама дійсно підняла руку з наміром мене вдарити. Я дивилася, не зморгнувши, просто в її холодні блакитні очі й бачила, як у них, наче море, розливається неймовірне здивування: ніхто в нашому домі не смів перечити матері. Однак, окрім здивування, в її очах я роздивилася... повагу. Мама зустріла характер, не слабший за власний. Та моя сила була іншою – я РОЗУМІЛА й ВІДЧУВАЛА, незважаючи на малий вік, те, що було таємницею для мами – суть людей, речей та явищ. Звідки прийшло це вміння – не знаю. Іноді мені здавалося, що насправді я набагато старша за власну матір, яка багато в чому так і залишилася дитиною – наймолодшою в сім'ї. Можливо, підсвідомо вона це відчувала, тому й часто сердилася на мене.

Мама опустила руку, відійшла від дверей.

– Якщо так, – утомлено сказала вона, – то відчиняй сама.

– Добре, – згодилась я, – але спочатку переговорю з батьком. Тату, я знаю, що це ти, – зашепотіла я, заплющивши очі. Інша я схвально кивала головою з-під стелі. – Ти обіцяв нас більше не тривожити. Знаю: тобі тяжко, ти ображений. Але ми тут, на землі, а тобі потрібно шукати дім на небі. Серед людей тобі вже нема місця, тату, вибач.

За дверима почувлося тяжке зітхання, аж мама здригнулася, а Світланка, аби не заплакати, прикусила кулачок.

– Тату, іди, будь ласка. Обіцяю, що пам'ятатиму тебе завжди. Прощавай, тату!

Знову зітхання. Холод за дверима став ще сильніший, та вже через хвилику потеплішало. Я зрозуміла: батько пішов і більше ніколи не повернеться.

Утомлена, ніби мене викрутили, мов ганчірку, я сіла на ліжко.

– Ну, і що ти там шепотіла? – саркастично промовила мама. – Бабця-шептуха.

– Просила татка, щоб не турбував нас більше.

– І що, не буде?

– Не буде, – упевнено відповіла я. Інша я на знак згоди закивала.

– Маячня якась, – стелула плечима мама, – проти всіх законів фізики. Дурня!

...І тут я прокинулася. Виснажена, ніби після тяжкої хвороби, так і не зрозумівши до пуття, сон то був чи ні.

– Мамо, – запитала в матері, що саме поралася на кухні, – до нас уночі ніхто не приходив?

– Чого б це? – здивувалася вона. – Спали всі, як немовлята.

Та коли ми вийшли на вулицю, на вхідних дверях, просто на ручці, побачили шматок червоної тканини. Такого ж кольору, як тканина на татковій труні.

Бліда й перелякана, мама довго дивилась на ту ганчірочку, не наважуючись узяти її до рук. Я сама зняла її і спалила в бузку як останнє нагадування про батька.

Мама три дні зі мною не розмовляла, а коли врешті спромоглася на слово, то сказала лиш одне:

– Не може бути! Цього всього не може бути! Ти відьма!

«Нехай так, – подумала я, – головне, що ми всі разом». Та мама відтоді від мене ще більше віддалилася і почала дивитися навіть з побоюванням.

...Мама не дуже довго пробула вдовою, для цього вона була занадто гарною. Спочатку до неї почав походжати дядько Сергій, татків брат. Тобто він весь час до нас ходив після таткової смерті. Здебільшого на його плечі лягли всі організаційні й фінансові питання, пов'язані з похороном. Він і після того багато допомагав. Та останнім часом дядько Сергій почав затримуватися в нас допізна. Вони з мамою подовгу сиділи на кухні. Вона мовчки підливала йому чаю у велику керамічну кружку, він так само мовчки пив. Та його красномовний погляд казав сам за себе. Він дивився на маму, як на витвір мистецтва, і в його погляді змішувалися бажання, туга, пристрасть та обожнювання. Мама лише холодно позирала на дядька Сергія з-під довгих густих вій. Майже щоразу їхнє мовчазне чаювання закінчувалося тим, що мама казала:

– Чай пив? Удовицю бачив? Тули додому, жінка й діти ждуть.

І дядько, мов той побитий пес, втягнувши голову в плечі, мовчки йшов до виходу.

Я любила дядька Сергія. Він, на відміну від мами – та й від тата, – умів уважно слухати нас, дітей, а Світланку іноді жартома носив на плечах по хаті. Як і тато, він був добрим і людяним. Та уявити дядька Сергія на татовому місці я не могла. А як же тітка Ірина та їхні діти?

Одного разу тітка Ірина прийшла до нас сама. Вона майже ніколи нас не відвідувала: вони не мирилися з матір'ю, тому я дуже здивувалася її візиту. Не хотіла підслуховувати, але так вийшло, що почула всю їхню розмову, причаївшись за шафою в коридорчику, який з'єднував кухню з вітальнею.

Вона, як і дядько Сергій, мовчки сіла за кухонний стіл, поклавши на нього чималі, майже чоловічі долоні. Тітка Ірина була не така, як мама: висока, але дебели, із широкими плечима й майже чоловічою фігурою. Після народження дітей, як це часто трапляється із жінками, тітка перестала про себе дбати. Господарство, городи – не до зовнішності. Але ж у мами теж діти, городи, господарство? То мама! Вона, наче казкова Снігова Королева, завжди прекрасна й витончена. Але така ж холодна й стримана.

Коли я стала дорослою і зіткнулася зі світом чоловіків, то почала задумуватися над тим, що в моїй вічно холодній і скутій мамі було таким привабливим, адже чоловіки так і вилися навколо неї. Потім зрозуміла: попри зовнішню холодність, у мамі вирував вогонь. Це іноді виявлялося в гарячкових рухах, тріпотінні тонко вирізьблених нізднів, нетерплячому помаху вій, хворобливому рум'янці, який, бувало, ні з того ні з сього з'являвся на її завше блідих щоках. Що то був за вогонь, нескладно здогадатися: як і кожній жінці, мамі хотілося любові, ласки, коханого чоловіка. Але того не склалося.

Вона виміщала своє розчарування на людях навколо й на нас зі Світланкою зокрема. Отже, тітка Ірина довго мовчки дивилася на маму. У погляді читалися неприязнь, біль і разом з тим мимовільне захоплення. Мама з непроникним виразом обличчя перетирала посуд.

– Кажуть люди... – нарешті почала тітка.

– Брешуть, – раптом різко перебила її мама, – брешуть твої люди!

– Ти ж навіть не знаєш, про що я, – тихо сказала тітка Ірина.

– Знаю! Так, ходить твій Сергій. І навіщо, питається? Сидить отут на кухні, як ти, хіба що чай літрами хлище, і все жде з моря погоди.

– І що, може діждатися? – пошепки спитала тітка, і губи її затремтіли.

– Якщо ти, Ірино, і далі будеш мов та квочка, то й діждеться. Та не від мене, не хвилюйся. Поглянь, на кого ти перетворилася? Ходиш тижнями в одному й тому ж халаті, розповніла...

Тітка Ірина зітхнула. Сказати правду, я була дещо здивована такою її млявою поведінкою. Тітка зовсім не була тихонею, навпаки, де б не з'являлась, її голос лунав гучніше за інші, та й покомандувати вона любила. А тут сидить, мов побита.

– Маріє, – раптом тихенько прошелестіла тітка Ірина, – ти ще дуже молода...

– Аж на два роки старша від тебе, – саркастично зауважила мама, – ти теж не дуже стара.

– ...і дуже гарна, – не звертаючи уваги на материну репліку, продовжила тітка, – захочеш, то ще не одного чоловіка собі знайдеш. Залиш мені мого, як людину прошу.

Щось у тітчиній інтонації примусило маму здивовано підняти брови.

– Сказала ж: на чорта він мені здався! – грубо відповіла вона. – Мені взагалі б з вашою сімейкою розквитатися назавжди. Не встигла одного спровадити, як другий у двері лізе!

Я спочатку не зрозуміла, про кого це мама. Кого вона спровадила й хто у двері лізе? Потім дійшло: це ж вона тата спровадила, а дядько у двері лізе! Раптом мені стало так боляче! Навіщо так про татка?! Спроварила... Він довго не міг собі місця знайти ні на цьому світі, ні на тому. А вона каже «спровадила»...

– Жорстока ти, Маріє, – ніби почувши мої думки, продовжила тітка Ірина. – Іван усе-таки тобі чоловіком був.

– Ніяким чоловіком! – відрізала мати. – І Сергій твій не кращий. Забирай своє добро й накажи, щоб у мою хату більше ні ногою! І ти теж щоб не ходила, і діти ваші неміті...

Після цих слів тітка Ірина зблідла, її аж затіпало від люті. За своїх дітей вона б пошматувала кого завгодно, я це точно знала, бо тітка й нас зі Світланкою любила й нікому не дозволяла ображати. Може, вона й не була красунею, як мама, але серце мала велике й добре. Принаймні в ньому легко вміщалася любов до дітей, а це для мене було найголовнішим.

– Не смій моїх дітей ображати, бо патли твої біляві висмикаю, – з погрозою сказала тітка, і то була правда – висмикала б. – Твої дівчата ходять, як ляльки, наряджені, з бантиками, заколочками – принцеси, та й годі! Та чи знають вони, що таке материнська любов, га, Маріє?

Мама зло зиркнула на тітку й зціпила зуби.

– Знаєш, у чому Юля мені недавно зізналася?

Я принишкла, бо знала, що зараз скаже тітка: мама ніколи не брала нас на руки й ні разу на ніч не поцілувала. Тітчині ж хлопці постійно товклися в неї на колінах, і навіть коли мати щедро роздавала їм потиличники, не сердились, а лише весело сміялися. Вони були щасливі, відкриті діти, а ми зі Світланкою – як оті мишенята, що боялися вилзти зі своєї нірки у світ, аби не бути забитими. Ми були занадто серйозні як на свої літа, майже не всміхалися і вкрай рідко сміялися. Слухняні, стримані, самостійні й тихі діти, які нікому не дошкуляли й нічого не вимагали – просто ідеальні.

Саме про це хотіла повідати мамі тітка Ірина. Я навіть боялася уявити реакцію матері.

Ні, вона б нас не била, може, навіть не лаяла б, але її холодне презирливе мовчання було найгіршим з покарань. Мовчати мама вміла довго, днями, ніби показуючи, що ми зі Світланкою не гідні навіть кривого слова.

«Тьотю, – молилась я подумки, – не кажіть нічого мамі, будь ласка! Не треба цього!»

– Ну, що тобі сказала мала відьма?

– Чому відьма? – здивувалася тітка. – Навіщо ти так про власну дитину?

– Моя дитина – як хочу, так і називаю, – спокійно відказала мама. – То що вона тобі наплела?

Я принишкла за шафою, затисла долонькою рота, щоб навіть дихання не чути було.

– То що вона тобі наплела? – перепитала мама.

Я відчула, що ноги в мене стали ватяними й почали підгинатися. Якщо зараз упаду, мама зрозуміє, що я підслуховувала, і я не виправдаюся до кінця днів. Неймовірним зусиллям волі примусила себе стояти й тільки подумки просила, аби тітка схаменулася і нічого не розповідала матері.

Тітка довго мовчала, а я від страху стояла ні жива ні мертва. Нарешті вона тяжко піднялася з-за столу й промовила:

– Це ти відьма, Маріє, а не Юлька. Холодне й бездушне стерво. Я вірю, що між тобою і Сергієм нічого не було. Тільки не розумію, чим ти його приворожила, що він тобою марить? Була б я мужиком, на версту б до тебе не підійшла.

– Але ти не мужик, – презирливо скривила губи мама, – і не зрозумієш.

Тітка пішла, так і не переказавши матері моїх слів.

– Якби не зв'язалася з Іваном, то, може, і не стала б таким стервом! – кинула їй навздогін мама.

– Та до чого тут Іван? – махнула та рукою.

– До всього! – прошепотіла мама.

Мені стало жаль мами. Тоді я ще не зовсім розуміла, до чого тут тато, адже він був таким хорошим. Зрозуміла, коли піросла. У своїх батьків мама росла, мов принцеса. Сама розповідала, що батько не дозволяв їй і кошика порожнього до рук узяти. Вона мала все, що хотіла, була оточена любов'ю батьків, старших сестер і братів. Жила, не маючи турбот. У школі була відмінницею, переможницею всіх можливих олімпіад і конкурсів. Єдина з усієї сім'ї здобула вищу освіту – закінчила педагогічний інститут. Щоправда, у школі працювати навідріз відмовилася, тож дід мусив відвезти добрячого могоричу кумові свого кума, який працював у районному відділі освіти, аби маму зарахували вчителькою в якесь віддалене село: вона офіційно мала відпрацювати рік після вишу. Та за неї працювала якась пенсіонерка, мамі ж ішов стаж. Вона хотіла жити в місті, носити туфлі на високих підборах і сукні з легкої тканини в дрібну квіточку, які так їй пасували. Підшукувала собі роботу в райцентрі, а натомість знайшла тата. Завагітніла мною. Її надхмарні замки й мрії зруйнувалися, навіть не встигнувши вибудуватися. Замість квартири в місті – звичайна сільська хата, замість туфель на високих підборах – улітку калоші, узимку валянци, замість кінотеатрів – городи та худоба. Правда, працювала мама на «інтелігентській», як казала її покійна свекруха, моя баба, роботі – у нашій сільській бібліотеці. Та прожити на ту зарплатню було неможливо, тому довелося обвішатися господарством. Тато не зміг забезпечити їй того життя, яким вона марила. Тому й був у всьому винен, а разом з ним і ми – його діти.

...Після відвідин тітки Ірини мама перестала нас відпускати до дядькової господи, і нам із сестрою дуже бракувало тих крихт тепла й любові, які ми отримували в дядьковій родині. Але тітка Ірина виявилася благороднішою за маму: вона нас не проганяла, і ми приходили до дядька з тіткою потайки, коли були впевнені, що мама не дізнається.

Дядько Сергій дійсно перестав нас навідувати, але коли зустрічав маму десь на вулиці чи в магазині, то дивився на неї повними туги очима. Вона так і залишилася для нього невтіленим жагучим бажанням. Іноді я заплющувала очі й уявляла, що було б, якби мама й дядько Сергій стали жити разом. Він був такий схожий на батька! Але ж тітка так добре ставилася до нас! А двоюрідні брати, як вони? Слава Богу, що нічого не склалося!

Через три роки в нашому житті з'явився Пабло. Точніше, його звали Павлом, Пабло було його прізвисько.

Пабло був безхатченком. Декілька місяців тому його вигнала чергова дружина, і він із Хмельниччини перекочував у наші краї, поселившись у сестри. Цю жінку, Паблову сестру, у селі недолюбливали. То була нахабна й скандальна «мадама», здатна в будь-кого мало не з рота вирвати те, що їй потрібно. Братець, мабуть, був таким же.

Зовні Пабло був красунчиком, чимось схожим на артиста Михайла Боярського. Умів підтримати розмову на різні теми. Багато де був, багато що чув та бачив. Видно, швиргало його по світу. Коротко кажучи, умів справити враження на людей, особливо жінок. Було в ньому те, що чіпляло наших сільських красунь за живе.

У моєму класі вчилася Паблова племінниця Тетяна. Вона із захватом розповідала про свого дядечка: і там він був, і те бачив, і мало не з усіма відомими артистами кіно за руку вітався.

– Його навіть якось запросили замінити Михайла Боярського на зйомках, – хвалилася Танька. Брехала, звісно: вона це вміла.

– З якої радості? – буркнула я. Мені не подобалися ні Танька, яка чомусь почала активно набиватися до мене в подружки, ні її дядько, якого я ще на очі не бачила. – У них що, з артистами напруженка?

– Дядько тоді водієм працював у кіностудії, десь аж на Алтаї, – із захватом продовжила вона, – він на того артиста схожий, ти ж бачила.

Дійсно, колись до класу заглянуло щось патлате й довгоносе, зиркнуло ласим оком на Ганну Петрівну, нашу молоду класну керівничку, підкликало Таньку, передало їй пакунок і звалило. То це був її дядечко? Чухно якесь...

Одного разу після уроків Таньці вдалося вмовити мене прийти до неї додому.

– Зайди, – просила вона, – ти якась дивна. Невже тобі ні з ким не хочеться дружити? Усе одна й одна. Поговоримо, чаю поп'ємо. З математикою мені допоможеш.

З математикою Танька дійсно не дружила. До того ж мене зачепили її слова. Невже мені й справді ні з ким не хотілося дружити? Пліткувати з дівчатами? Перекидатися на уроці записками з хлопцями, по-дурному хихочучи й затуляючись зошитом? Реготати на перервах? Доки йшли до Таньчиної хати, я ретельно займалася тим, що Ганна Петрівна, класна керівниця, називала самокопанням. І дійшла висновку: ні, не хочеться. Я почувалася цілком комфортно без подружок, записок, реготу. До того ж у мене була Світланка, з якою треба повчити уроки, напрушувати блузки й спіднички, просто поговорити. І зготувати обід – це віднедавна стало моїм обов'язком.

У Таньки нас зустрів дядечко власною персоною.

– О, дядь Паш, привіт! – якось не дуже природно зраділа вона. У мене склалося враження, ніби ця зустріч була підлаштована. – Це Юля, моя однокласниця.

Носатий і патлатий дядько, і справді чимось схожий на кіношного д'Артаньяна, нахилився і поцілував мені руку.

Мені раптом стало так гидко, що захотілося висмикнути долоню і втекти. Цей зовні привабливий чоловік за секунду став мені таким неприємним, що аж занудило.

– Юлечко, приємно познайомитися, – промуркотів він, – ви така гарна дівчинка. Дуже схожа на свою маму.

– Я ще не доросла, аби мені «викати», – досить грубо відповіла я, хоча це було неввічливо. Мама зробила б зауваження за таку поведінку. Однак цей красунчик викликав таку відразу, що я не могла стриматися.

Патлатому дядьку заціпило. Він так само солодко всміхався, але в його очах, сірих, із жовтими краплинами, на мить промайнула злість. Я зрозуміла, що патлатий тільки вдає із себе доброго, насправді ж він лихий. І брехливий.

– Ну, ідіть, дівчатка, у вас свої справи, – солодко проспівав він, намагаючись пригасити злість в очах. Та я бачила, що не сподобалася йому. Утім, як і він мені.

Танька ж була просто в захваті від свого дядечка й тріщала про нього без упину. Може, тому, що вона не мала батька, принаймні я про нього ніколи не чула. Вони з матір'ю були не місцевими, оселилися в нашому селі недавно. Злі язики казали, що Танька нагуляна.

– Дядько Павло навіть за кордоном бував, у Польщі чи в Німеччині, – прошепотіла вона мені на вухо.

– А чому ти шепочеш? – здивувалася я. – Зараз їздити за кордон не заборонено.

– А я в його валізах таке-е-е знайшла! – протягнула Танька, закотивши очі. – Хочеш покажу?

– Ти по чужих валізах лазиш?

– А він не чужий, а дядько рідний! – анітрохи не зніяковівши, відповіла Танька. – То хочеш глянути?

Я вгадала. З одного боку, то сором – нишпорити по чужих речах, а з другого... Одне слово, цікавість перемогла.

– Ну, гаразд, показуй, – удавши байдужість, погодилася я, думаючи, може, сувенір якийсь незвичайний там, а ще краще – шоколад закордонний. Тітка Ірина нас зі Світланкою колись таким пригощала. Смачнющій!

– Зачекай. – Танька мені підморгнула, до чогось дослухаючись. За мить зарипіли вхідні двері, почувся глухий звук кроків, що віддалялися. – Можна! – сказала Танька й полізла під диван, на якому ми примостилися.

За хвилину вона витягла звідти жмуток блискучих глянцевих журналів.

– Дивись! – сказала вона й переможно кинула їх мені на коліна.

З обкладинки одного на мене дивилася напівоголена дівця з велетенськими, наче в корови, віями. Дівця була гарною, але якоюсь... незрозумілою. Усе в ній було неприродним: губи, груди, волосся.

– Чого це вона гола? – пробурмотіла я. – Цицьки виставила... наче відра.

– Ну ти даєш, – зареготала Танька, – це ж порнуха! Порнографічні журнали. Ніколи не чула й не бачила?

Я заперечливо похитала головою.

– Деревня, – фиркнула Танька й додала пошепки: – Це ще що. Ось далі погортай.

Я, наче мене хто приворожив, послухалась і почала гортати далі. Кого й чого тільки на сторінках журналу не було! Усіх розмірів, форм, кольорів.

– Фу, гидота яка! – Я швиргнула від себе журнал, хоча в глибині душі собі зізнавалася, що зображене там мене зацікавило, дуже зацікавило. З одного боку, гидота, а з другого... Щось млосьно розтікалося по всьому тілу під час перегляду тих картинок. Я, звісно, здогадувалася, чим були зайняті дядьки й тітки на світлинах. Ці картинки викликали відразу, але разом з тим, я мусила визнати, містили щось привабливе.

Танька засміялась. Її темні циганські очі дивно заблищали.

– Дядько твій – придурок, раз таку гидоту з мандрів привозить. І ти не краща, – відрізала я.

– Ну-ну, – захихотіла Танька. – А самій цікаво було, еге ж? Корчиш із себе тільки правильну дівочку.

– Слухай. – Я з усіх сил намагалася стриматися, але погано виходило. – Ти чого мене запросила? З математикою допомогти? А тикаєш межі очі якусь... капость. Котися звідси!

– Сама котись, – вишкірилася Танька, – це моя хата! Я з тобою подружитися хотіла, пожаліла дурепу, бо з тобою, занудою такою, ніхто водитися не хоче. Ботанічка нещасна! Думає, як відмінниця кругла, то носа дерти можна. Ну й ходи сама!

– Та це я з такими, як ти, водитися не хочу! – закричала я у відповідь. – У класі одні дебіли зібралися! Із журналами! – Я скинула журнал з дивана на підлогу й стала топтатися по ньому ногами.

Це була неправда. У класі були дівчата й хлопці, з якими б я залюбки товаришувала. Та не вміла того робити. Завжди серйозна, скута, небагатослівна – хіба з такою подружишся? І хоча

я почувалася досить комфортно на самоті, мусила зізнатися, що спілкування з однолітками не вистачало.

Я продовжувала люто топтати журнали. Хотілося порвати їх, щоб і не смерділо, та міцний папір не здавався. Тоді я схопила журнал і рвонула цупкі сторінки.

– Ні! – раптом заволатала Танька. – Дядько приб'є мене за нього! І мати теж, як дізнається, що таке дивлюся!

Я на мить зупинилася. Танька була такою нещасною, що я вирішила її пожаліти. Мовчки пожбурила журнали під стіл і пішла.

У дворі натрапила на дядька Павла.

– Уже йдеш? – здивувався він і незадоволено подивився на двері, звідки я вийшла. – Так скоро? Думав, чаю поп'ємо...

– Я люблю віскі! – раптом, сама не знаю чому, ляпнула я, хоча навіть не знала, як те віскі виглядає, просто почула назву в одному фільмі.

У нього аж щелепа впала, і в очах знову з'явився злий блиск. Я раптом зрозуміла, що просто ненавиджу цього приємного на вигляд чоловіка. Ненавиджу люто й сама не знаю чому.

– Ну... до побачення, – промимрив він і швидко відвернувся. Мабуть, щоб я не помітила, як злість, мов та брудна калюжа, розпливається в його очах.

Через декілька днів нас – маму, Світланку й мене – запросили на день народження до Таньчиної матері. Мало сказати, що я здивувалася. Мою відлюдькувату маму неможливо було витягти хоч кудись, оскільки, як вона казала, із «сільськими тьотками» їй було нецікаво. Вона порвала стосунки з усією батьковою ріднею, та й зі своєю не дуже спілкувалася. Тож і ми із сестрою росли відлюдьками. І раптом запрошення на день народження! До кого? До Маруськи Горбенчихи, яку всі в селі прозивали Циганкою. Подейкували, що її мати, Таньчина баба, була справжньою циганкою-ворожкою. Не відаю, чи то правда, але і в Марусьці, і в Тетяні справді було щось циганське, особливо очі: великі, чорні, із дивним мерехтливим сяйвом, схожим на полум'я свічі. Такі очі бувають тільки в ромів. Може, Маруська – відьма й поробила матері, що та надумала йти на свято до майже незнайомих людей? Мені не хотілося тих відвідин.

– Мамо, можна ми зі Світланкою залишимося вдома? – несміливо попрохала я.

Мама здивовано вигнула брови.

– Це чому? Ми давно вже не були в людях. – Я зрозуміла, що чимось її цигани зацікавили.

– До дядька з тіткою нас не пускаєш, зате до цих зайд незнайомих ми йдемо! – усе-таки не витримала я.

– Що-о-о-о? – Мамині блакитні очі потемніли. Вона не любила, коли згадували про батькову рідню. – Я сказала, що йдемо! І не смій суперечити!

Мама швиргнула мені картату спідницю і білу кофтинку – мою єдину парадну одіж. Проти спідниці я нічого не мала, а от кофтинку просто ненавиділа: вона тісно облягала мене, а я вважала себе товстою. Останні місяці й правда дещо набрала у вазі.

Почувалася в тій кофтині незграбним білим ведмедем. Та мамі вона подобалася.

– Не вдягатиму цієї кофти! – сказала я. Хотіла було й собі пожбурити її в маму, та не насмілилась.

– Що?! – аж звилася вона. – Ще й вередуватимеш?! От погань! Я тебе вдягаю, годую, а ти...

Мені було дуже образливо чути, як мама називає мене поганню. Вона дійсно тяжко працювала, аби ми зі Світланкою мали що вдягти й поїсти. Та що вдієш, коли ця кофтина мені не подобалася?

– Мамо, – тремтячим голосом пробурмотіла я, – а ти б могла, перед тим як купувати одяг, радитися зі мною?

Мама замовкла: видно, не чекала такого нахабства.

– От як дізнаєшся, що значить копійку заробляти, – промовила вона, намагаючись угамувати злість, – тоді розкажеш матері, з ким маю радитися. А поки що носи, що дають!

– Але вона мені не пасує! – мало не плакала я. – Я почуваюся в ній товстою і неповороткою, як ведмідь!

– Бо ти така і є! – відрізала мама. – Менше жерти потрібно! Хто вночі хліб буханками наминає? Я, може? Крихт у ліжку море, як тільки спиш!

То була правда. Останнім часом я прокидалася вночі зі страшенним відчуттям голоду. Щоб не тарабанити каструлями поночі, наминала хліб. Може, тому й розповніла.

Та одягати кляту кофтину було понад мої сили. Щоб дурепа Танька потай наді мною насміхалася разом зі своїми такими ж недалекими подружками? Хоча в очі вони б не насмілилися мені нічого сказати, адже я вміла дати відсіч.

– Не одягну її! – затялась я. – Нізащо!

Я мала намір стояти на своєму до кінця. Тремтіли руки, я попелотніла, бо протистояти мамі було дуже складно. Я знала, що буде далі: вона мене не лятиме, просто задавить презирливим мовчанням через те, що виявила непокору. Мамине мовчання було в десятки разів страшнішим, аніж образливі слова, і в сотні разів болючішим, аніж ляпас. Та почуватися доробалом у цій триклятій кофтині я не хотіла. Тільки не перед Танькою, її мамашею і цим солодкоголосим злим «Боярським».

Так і сталося. Я вдягла кофтину, яка мені подобалася, а мама замовкла. Вона не проронила ні слова, доки ми йшли в гості, і там не звертала на мене жодної уваги, демонстративно озиваючись лише до Світланки. Та, хоч і була ще малою, дещо вже починала розуміти й від такої уваги лише ніяковіла. Одного разу впустила на підлогу ложку, через деякий час перекинула тарілку олів'є на свою випрасувану до ниточки парадну сукню і розридалася. Мама спохмурніла, але на людях не стала сварити дитину, лише відправила нас до ванної кімнати замити пляму.

За святковим столом я помітила, що солодкоголосий дядечко Павло не зводить очей з нашої матері. А та червоніє, мов маків цвіт. Їй явно подобалася його увага.

«Мамо, мамо, – думала між тим я, – хіба ти не бачиш, що це за тип? Копни глибше – і наткнешся на гнилу, смердючу субстанцію. Хіба цього не видно?»

Та, мабуть, мама того не помічала. Вона уважно слухала, як Пабло щось весело тріщав за столом про те, як правильно висаджувати огірки.

– І обов'язково щоб у затінку й без зайвої вологи, бо гниль нападе.

Наші сільські господарки, що змалку ті огірки сотнями саджали, сиділи, роззявивши рота, і слухали пустоголового красунчика, наче святого.

– Огірки люблять сонце, – раптом сказала я, сама не знаю чому, – і вологу, без води вони робляться гіркими й товстошкірими!

Пабло, примруживши очі, повернувся до мене: мовляв, хто це тут пищить? Побачивши мене, криво посміхнувся і знову витріщився на маму. Вона теж поглядала на нього з-під густих напівопущених вій. Пабло зовсім не був схожим на нашого тихого, мовчазного татка. Він весь був феєрверк і спалахи енергії. Пустопорожньої, щоправда, від якої було не тепло, а лишень чомусь гидко. Та це відчувала тільки я. Усі інші йому мало не в рота заглядали.

Погостювали ми недовго: усе-таки чужі люди навколо. З тієї вечірки я чомусь вийшла з упевненістю, що відсьогодні наше життя змінилося. І не в кращий бік.

Так і вийшло.

Пабло

Через кілька днів Пабло явився до нас додому. Знайшов якусь зачіпку й напросився в гості. Він був хитрий, як змії, і такий же улесливий. Одразу запримітив, що в нашому будинку і на подвір'ї розруха: відчувалася відсутність чоловічої руки в господарстві. Покосився паркан, провалився дах у літньому душі, вищербилися поріг та бетонні доріжки. Як мама не намагалась, – а була вона гарною, акуратною господаркою, – та все ж дім з подвір'ям не виглядали так, як при татові.

– Поріг у вас, я бачу, зовсім зіпсувався, – копірсаючись носакон туплі в досить великій виїмці, сказав він. – Непорядок.

– Та де вже ж нам до порядку, – глузливо промовила мама, – сиротам без батька.

– Порядок, – як ні в чому не бувало вів далі Пабло, – діло наживне. Можна відновити.

– Хто б відновив? Нема охочих.

Я з подивом спостерігала за нею. Мама всміхалася. Усмішка була ледь помітною, дещо саркастичною, але явно зацікавленою. Ну чим її міг привабити цей тип?

Усім еством я відчувала, що цей чоловік – погань. Ці очі, що постійно бігають, неприємна зверхня посмішка. Він був ніщо. Зірви мальований «фасад», а за ним – порожнеча.

– Чому ж нема охочих? – між тим вів Пабло, поглядаючи на маму відверто зацікавленим оком. – Ось мені охота!

– Правда? – усміхнулася мама, і в її голосі прозвучала нотка кокетства, якої я ніколи раніше не помічала. – А руки у вас із того місця поросли? Перероблювати нам з дівчатами не доведеться?

– А ви, Маріє, я бачу, жінка прямолінійна й за словом у кишеню не полізете?

– Та вже яка є, – відповіла мама, яка й справді ніколи особливо ласкавою не була.

– Ви дуже гарна, Маріє, – сказав якимсь особливим тоном Пабло, і мама аж зашарілася.

Раптом Пабло глянув на мене, і очі його здивовано округлилися: мовляв, хто це тут тиняється, заважає дорослій розмові.

– Я весь час була тут! – з викликом сказала я. – Дивитися краще потрібно!

– Ваша донька – дуже вихована дівчинка, – у його голосі почулася іронія.

– Ану марш звідси! – шикнула на мене мама. – Вічно свого носа пхаєш куди не просять.

Я, звісно, розвернулась і пішла. І хоча звикла до такої манери спілкування з матір'ю, усе ж сльози образи душили. Навіщо так зі мною перед цим бридким чужаком? Я ж не ховалася і не підслуховувала! Просто вони були такі зайняті собою, що не помічали нічого навколо.

Я весь день думала про заброду Пабло й маму. Думка про те, що між мамою і цим пусто-порожнім пройдисвітом зав'яжуться стосунки, не давала мені спокою. Будучи досить дорослою дівчинкою, я прекрасно розуміла: може настати момент, коли в мамі хтось з'явиться. Чоловік. Чому ні? Вона молода й гарна. Але ж не цей нікчема! Невже мама не бачить, що він шукає черговий притулок, де можна перебути деякий час? Адже по суті своїй перекотиполе й шукач пригод.

– Який неприємний цей чоловік, – наважившись, увечері сказала я мамі.

– Який? – Вона на мить відволіклася від плити, на якій шкварчала вечеря.

– Той, що сьогодні до нас заходив. Пабло той.

– Чому Пабло? – здивувалася мама. – Це його ім'я?

– Прізвисько.

– А-а-а, – хитнула головою мама, – смішно.

– Кажу, неприємний він, – не відставала я.

Мама раптом розсердилася.

– Як ти можеш судити, приємний хтось чи ні? Сопля в скафандрі! Мала ще висновки робити.

Мама не дуже любила, коли я висловлювала свою думку. Мабуть, через те, що я часто мала слухність. Вона пам'ятала, як у гості до нас приходив покійний татко.

– Хоча... – замислилася мама, – може, і твоя правда.

Та вже на завтра цей неприємний чоловік ремонтував у нас поріг і латав паркан. Це, варто визнати, у нього гарно виходило. Видно, за своє кочове життя багато чого навчився, та й мав хист до майстрування.

А через місяць він переїхав до нас жити.

Просто одного вечора мама повідомила, що «дядько Павло відсьогодні житиме в нас». Мене всю аж затрясло від огиди, коли я побачила, як зачиняються за ними двері маминої спальні.

Я зненавиділа Пабло ще більше. До його честі: у перші місяці свого проживання в нашому домі він так-сяк намагався налагодити зі мною стосунки. Світланка сприйняла його добре, але не через те, що він зміг замінити їй батька, зовсім ні. Для неї головною людиною на землі залишалася я, а що коїлося за межами її маленького внутрішнього світу, який я ретельно оберігала, сестру мало зачіпало.

Отже, Пабло намагався налагодити зі мною стосунки. Грав роль такого собі доброго дядечка, навіть магнітофон подарував. Маленький, касетний, здається, «Легенда» називався. Та я не те що полюбити його не могла, а навіть прийнятися симпатією. Він викликав у мене відразу, як оті жаби, якими я гидувала. Я не сварилася з Пабло, намагалася йому не грубити, просто за можливості уникала.

Мамі це дуже не подобалося.

– Ти псуєш мені життя! – казала вона й додавала: – Утім, як завжди.

Я знала, що мама має на увазі. Якби вона не завагітніла мною, то не змушена була б виходити заміж за татка, і, можливо, її життя склалося б інакше. Але хіба я винна в тому, що вони зустрілися з батьком?

Я намагалася поводитися тихо, як мишка, щоб не дошкуляти матері. Хотілося, щоб вона була щасливою. Може, тоді крихти щастя дісталися б і нам зі Світланкою.

Але примусити себе навіть на догоду матері полюбити Пабло не могла.

Тимчасом він дедалі більше підкорював маму своїй волі. Нічого не можна було вирішувати без його участі, навіть купувати гардини чи тарілки. Якщо раніше мама рідко виходила у «світ» через замкнутість і те, що була гарною вдовою-одиначкою, на яку всі чортом дивилися, то тепер вони з Пабло часто ходили в гості. Йому тільки цього й треба було. Напустить туману, почне плести про свої мандрівки та пригоди, побренькає на гітарі – і все, душа компанії.

Мама явно пишалася своїм обранцем, дивилася на нього, мов на подарунок долі.

Саме тоді я стала помічати, що Пабло випиває. Спочатку він божився, що не вживає зовсім. Перший місяць чи два нашого спільного життя так і було. Та я бачила, яким жадібним поглядом Пабло проводить того, хто йшов повз із пляшкою пива в руках, або як дивився по телевізору фільми, де показували застілля.

Я попереджала маму, що він питуший, та дарма: вона лише відмахувалася від мене, як від набридливої мухи.

Згодом Пабло став дозволяти собі чарчину-другу, у домі почали з'являтися порожні пляшки з-під алкоголю. Але мама була як засліплена й того всього ніби не бачила. Точніше, не хотіла бачити. Пабло буквально заворожив її. Мені було гидко, навіть коли він просто проходив повз мене, я не уявляла, як мама щоночі лягає з ним у ліжку. Їй, очевидно, подобалося. Я бачила, які сьайливі вогники з'являлися в маминих очах щоразу, як він її торкався, не соромлячись, гладив по спині чи сідницях. Чула, як уночі зі спальні, бувало, доносилися приглушені

стогони й зойки. Я знала, чим мама займалася з Пабло, і від того робилося ще гидкіше. Не від того, чим вони займалися, а що саме з ним...

Мама так і не змогла мені вибачити нелюбов до Пабло. А я так і не змогла його прийняти.

Мама продовжувала любити Пабло навіть тоді, коли той почав відкрито пити. На легкому підпитку перетворювався на добряка, хоч до рани прикладай. У нього можна було випросити що завгодно. Та це тривало недовго. Пабло не знав міри. Завжди шукав іще. І тоді перетворювався на звіра. Знаходив будь-яку зачіпку для того, аби зчинити скандал і розпустити руки.

Найкращою зачіпкою була я. Уперше він мене вдарив десь через рік після того, як ми стали жити «сім'єю». Відтоді все завжди розгорталося за однаковим сценарієм.

– Ти свиням (кролям, курям, індикам – байдуже) їсти дала? – питав Пабло, дивлячись на мене скляними очима. Я завжди боялася того погляду: він означав, що гряде буря.

– Так, – тихо відповідала я.

– Не чую! – валував Пабло. – Голосніше!

Я мовчала. Знала, що він просто знущується, шукає причину для скандалу. Що б я не сказала, усе було не так.

– Так, – промовляла я вже голосніше.

– От курва твою матір! – гарчав Пабло. – Що ти репетуєш, наче тебе ріжуть, га?

Я мовчала. Звати на допомогу чи тікати не було до кого: Пабло завжди вибирав такий час, коли матері не було вдома. Та й залишити Світланку наодинці з ним я не могла. Вільного часу Пабло мав удосталь, бо знову ніде не працював. Але на випивку гроші знаходив.

– Чого заткнулася, бляндінка?

Коли напивався, він завжди мене бляндінкою називав.

– Кажи що-небудь! Гарна з тебе буде дівка, бляндінка, навіть краща за маманю. А мамка твоя – ще та бляндінка, тільки корчила із себе цяцю-недоторку. А тут явився я, і гоп – де наша недоступна Королева Снежная? У моєму ліжку з розсунутими ніжками!

Коли він уперше так сказав про маму, я пішла на нього з кулаками.

Нікому не дозволено говорити пакості про мою маму, та ще й з такою гидкою посмішкою на отих кривих губах!

Та що були мої кулачки проти його ручиськ? Він вправно вивернув мені лікті й швиргнув об стіну з такою силою, що мало не луснула голова. Якоїсь миті навіть здалося, що зараз вона відірветься від шиї. В очах потемніло, а в роті я відчула солонуватий смак і зрозуміла, що, мабуть, прокусила язика. Провела холодною долонею по лобу, аби трохи прийти до тями. На пальцях залишився червоний слід. Лоб теж був розсічений.

Пабло, побачивши моє скривавлене обличчя, перелякався і навіть трохи протверезів. Він узагалі був з породи тхорів: нападав лише на тих, хто слабший, і тікав за перших ознак небезпеки.

– Тільки спробуй пожалітися матері, – прошипів він крізь зуби, а в самого очі забігали туди-сюди: видно, вигадував на ходу версію для відбріхування.

Я мовчки вийшла з кімнати. В очах мерехтіли метелики, у роті було солоно, мов ропи набрала, з лоба на очі стікала кров.

Чесно кажучи, я перелякалася. До того ніхто мене й пальцем не торкнув. Та сліз не було, лише страх і злість. І бажання помститися. Наволоч! Звичайно, я розповім усе мамі й вона тебе витурить у шию!

Вечір тягнувся неймовірно довго, бо я з нетерпінням чекала на мамин прихід.

Біля мене весь час крутилася Світланка і, заглядаючи в очі, питала:

– Ти впала, Юліко? – Вона за дитячою звичкою продовжувала називати мене Юлікою. – Тобі дуже боляче?

– Упала, Світланко, – відповідала я, – бачиш, через поріг перечепилася і гепнулася, наче лантух з картоплею. Нічого, мине.

Світланка гладила своєю ніжною рукою мого розгяченого лоба, і мені легшало. Нарешті з роботи прийшла мама. Утомлена, вона сіла на лавці у вітальні, витягнула ноги.

– Юлю, – покликала вона, – зніми з мене чобітки, будь ласка, і дай капці.

– Іду, мамо.

Я зняла матері чоботи, одягла на ноги капці. Вона сиділа із заплющеними очима й не бачила мого розцяцькованого лоба.

Нарешті мама розплющила очі, і в погляді її промайнуло здивування.

– Що з тобою? – спитала вона, помацавши мого лоба. Я зморщилася: було боляче.

Я хотіла відразу сказати, що це зробив Пабло, але чомусь не наважилася.

Опустила очі додолу й тільки зітхала.

– Що ти там бурмочеш?! – роздратовано промовила мама. – Кажі вже до пуття. Упала?

– Ні, – пискнула я, а сама думала: «Кажі, за тобою ж правда, чого боїшся?»

– Тоді що?

– Пабло... – почала було я, але мама мене перебила:

– Його звати Павло!

– Павло...

– Дядько Павло, якщо вже ти не хочеш називати його батьком, – знову перебила мама.

І тут мене понесло:

– Батько, кажеш?! Татко ніколи на мене руки не підняв! Я була для нього найкращою! А цей... Я не впала, мамо! Це все твій Пабло! Так, Пабло, навіть Падло, це ім'я більше йому пасує! Він швиргнув мене об стінку, як щеня!

– Брешеш! – зблідла мама й загукала: – Пашо! Пашо, іди сюди!

З маминої спальні почувся скрип пружин: то Падло злавив з ліжка.

– Це правда? – спитала мама, показуючи довгим інтелігентним, якимось дивом не загрубілим від щоденної важкої праці пальцем на мого лоба.

Очі в Пабло забігали, як маятник у старовинному годиннику: туди-сюди, туди-сюди.

– Не розумію, про що це ви? – сонним голосом промовив він, а очі продовжували бігати.

– Юля каже, що ти її вдарив.

– Заламав руки й швиргонув об стінку! – з викликом підтвердила я.

– Я? – дуже природно здивувався Пабло. – Марічко, та вона що завгодно нагородить, аби оббрехати мене перед тобою. Юлечка мене ненавидить, і ти це знаєш, – скорботно додав він.

Мама задумалась. У моїй голові промайнуло: невже вона повірить цьому заброді, а не мені – рідній дочці? Я ж ніколи їй не брехала! Мовчала – так, але не брехала!

– Покажи руки! – раптом скомандувала мама.

Я мовчки витягла перед собою руки, ще не розуміючи, для чого це їй. Мама уважно розглядала мої бліді руки.

– Заламав, кажеш? – спитала вона. – А де ж синці?

– Які синці? – спочатку не зрозуміла я. – Мамо, на мені ніколи не буває синців, і ти це знаєш!

Примха природи чи патологія – хтозна, та синці на моєму блідому тілі не залишалися ніколи. Хіба що, як жартувала Світланка, трактором переїхати.

Мама лише стенула плечима. Вона мені не повірила! Я запримітила переможний блиск в очах Пабло, і мені захотілося його задушити. Та я лише зіцпила зуби й пообіцяла собі: колись останнє слово буде за мною.

З того дня мені стало зрозуміло: що б Пабло не робив, мама завжди буде на його боці. І тоді я дала собі ще одну обіцянку: мої діти будуть для мене завжди на першому місці.

Пабло став одноосібним господарем у нашому домі. Він перестав зважати на маму, бо знав, що вона повністю в його владі. Почав приходити додому дуже пізно й дуже п'яним. Потім став пропадати надовго: тиждень, два, місяць. Час, коли його не було вдома, я благословляла,

бо від п'яного Пабло не було спокою. Він улаштував такі страшні дебоші, що сусіди збігалися перевірити, чи ми живі. Мама відправляла їх зі словами:

– Чого припхалися, очі вирячили? Муж та жона – одна сатана, чули? Туліть звідси, самі розберемося.

– Дітей хоч віддай, хай спокійно ніч посплять! – казала тітка Галя, наша сусідка ліворуч.

– У дітей своя хата є! Нема чого по сусідах тинятися!

Бувало, ми зі Світланкою всю ніч не могли зімкнути очей: боялися, що Пабло вб'є маму, а потім прийде по нас.

З кухні долинали його п'яні незв'язні крики, дзенькіт битого посуду, гепалися об стіну стільчики й табуретки, цілих серед них і так майже не залишилося. Світланка, тремтячи, тулилася до мене.

– Юліко, Юліко! – шепотіла вона. – Що нам робити? Якщо він маму вбиватиме?

– Ми не дозволимо йому! – упевнено відповідала я, хоча ніякої впевненості не мала.

– Що ми можемо? – шепотіла сестра. – Ми ж малі...

– Малі, але сміливі. Сміливість, кажуть, перемагає все.

Насправді я страшенно боялася. Піт бридкими струмочками стікав з-під пахв, ноги тремтіли, але я вартувала ночі під дверима своєї спальні, аби в разі чого бігти на допомогу матері. Щоправда, після одного випадку мама заборонила мені це робити. Пабло накрутив її довге біляве волосся собі на руку й хотів ударити її обличчям об стіл. Я побачила це в шпарину, яку лишила у дверях. Уявила, як мамине обличчя, таке рідне, таке гарне, наче намальоване, через хвилику перетвориться на криваве місиво, і мене охопила лють. Не тямлячи, що роблю, я стрімголов вискочила з кімнати, наче кішка, стрибнула Пабло на спину і впила зубами у вухо. Він дико зойкнув і спробував мене скинути. Я ще міцніше стиснула щелепи. Мене нудило від бридкого запаху й смаку його поганої крові. Та головне – він відпустив маму. Пабло, наче дзига, почав крутитися навколо себе, намагаючись скинути мене додолу. Але я міцно трималася.

– Юлю, відпусти його! – раптом наказала мама, та я, засліплена люттю, не збиралася цього робити.

– Відпусти його, кажу! – закричала мама й почала відривати мене від Паблової спini.

Відірвала. Разом з добрим шматком мочки його вуха. Я виплюнула скривавлений шматок на підлогу, і мене знудило. Пабло ж дико заревів, схопившись за вухо, що фонтанувало кров'ю, і кинувся з хати. Ми, дякувати богу, не бачили його з місяць. Мама почала заходити до його сестри, сподіваючись, що Пабло там з'явиться, але цього не сталося.

Одного разу Танька, явно повторюючи слова матері, процідила крізь зуби:

– Ходить, як мара... Слова не дочекаєшся від неї. Сидить, утупившись в одну точку...

Навіжена, несповна розуму.

Я спочатку не зрозуміла, про кого це. Потім дійшло: про мою маму. Захотілося натовкти Таньці пику! Але ж хіба за правду б'ють?

– Стули пельку, – тільки й сказала.

Я не розуміла матері. Чому вона так побивається за цим покидьком? Що їй з нього? Ні допомоги по господарству, ні грошової підтримки, ні моральної. Одні пиятики, скандали, бійки. Йому потрібна не сім'я, а місце, де можна пересидіти до чергової пригоди в житті, доки не з'явиться нова дурепа, яка його прихистить. Я це точно знала. Колись після школи зайшла до Циганки й сказала:

– Заберіть його назад!

Вона спочатку здивувалась:

– Кого? – потім засміялась: – Павлушу, чи шо? Та на чорта він мені здався? З дитинства сала за шкуру всім заливав. Щастя, що спекалася. Тепер це ваша з матінкою турбота, – засміялася вона.

– Ти... ти... – Я просто не знала, що сказати.

– Не тикай мені, – прошипіла Циганка, – мала ще! Матінка твоя сама його в дім притягла, нехай тепер має. Павло просив познайомити його з якоюсь удовицею – я познайомила. Далі не моя турбота. Передай матері, аби перебірливішою була.

І Циганка виштовхала мене за двері.

Отже, таки моя правда: Пабло мамі підсунули. Як блохасте щеня під двері. Тільки він був не щеням, а смердючим тхором. Господи, чому вона тримається за нього? Чому саме він, а не хтось інший? Нічого не розумію в дорослому житті...

Пабло явився через місяць. Худий, брудний, з мутними після багатотижневого пияцтва очима. Мовчки зайшов до хати, не звернувши уваги ні на маму, що сяяла від радості, ні на застиглих від страху мене та Світланку.

Він мовчки швиргонув на підлогу спортивну сумку з написом «Адідас» і пішов до спальні. Після нього у вітальні ще довго висів запах перегару, такий міцний, що хоч вішайся.

Я подивилася на маму. У її очах мерехтіла суміш здивування, радості, образи та болю.

«Що, мамо, – хотілося сказати мені, – дочекалася щастя в дім? Такого ти хотіла? Він показав тобі світ, звільнив від тяжкої праці? Ти ще й на горілку йому заробляєш...»

Та я промовчала. Мама глянула на нас спідлоба, мовчки розвернулась і пішла до великої кімнати, яку ми називали салою. Останнім часом вона часто замикалася там і годинами нерухомо сиділа на дивані, підібгавши під себе ноги. Через напівпрозоре скло мамина постать здавалася розмитою, і від того робилося лячно. Я нещодавно перечитала міфи Давньої Греції, особливо мене вразила історія про Ніобею, яка вихвалялася тим, що в неї дітей більше, аніж у богині Лето. Мстива богиня, точніше, її діти з лука перестріляли всіх дітей Ніобеї, і та з горя перетворилася на камінь. Мені здавалося, що мама теж перетворюється на камінь.

Уперше, коли я години зо дві спостерігала скорботно застиглу маму, не на жарт перелякалася – боялася, що вона помре від смутку. Було лячно заходити до неї в кімнату, але страх її втратити переміг. Я рвучко відчинила двері й увірвалася до зали.

– Мамо! – залентувала з порога.

Вона здригнулася від несподіванки, довго вдивлялася в мене, наче не впізнаючи.

– Чого тобі? – нарешті спитала.

– Я думала... думала... – непевно почала я, – що ти померла...

Мама здивовано вигнула брови.

– Коли надумаю померти, – сказала вона, – повідомлю тебе заздалегідь. У письмовому вигляді. А зараз тули звідси, мені потрібно побути одній, подумати.

У цьому була вся мама. Вона замикала свою душу на стонадцять замків і нікого туди не пускала. Її мовчання – засмучене, стражденне чи презирливе – було страшнішим за звуки найсильнішого вибуху. Мені так хотілося, щоб вона зі мою поговорила: пожалілася, поплакала, просто пояснила, що є рушійною силою її вчинків і цієї незбагненої для мене прив'язаності до Пабло. Може, я б зрозуміла. Та вона відгороджувалася мовчанням, і це мені боліло.

Іноді я заздрила Світланці. Якби вона народилася старшою, я б ховалася за її спину й дивилася звідти на світ сповненими довіри блакитними очима. Та потім мені ставало соромно. Мабуть, у Світланки вистачило б сили це винести. Мама не розуміла або не хотіла розуміти: те, що переживає вона, позначається на її дітях. Але Світланка була трохи відгороджена моєю любов'ю від непотребства, яке коїлося в нашій сім'ї.

Того дня, коли Пабло повернувся після місячної відсутності й завалився спати, мов і не було нічого, мама знову замкнулася в кімнаті. Вона сиділа там аж до самого вечора. Потрібно було годувати птицю, свиней. Я б упоралася сама, та не вміла дойти козу Білку. Нікого, крім мами, вона до себе не підпускала. Білка тільки окотилася, і її потрібно було ретельно здоювати, аби не виник мастит.

Я довго товклася біля кімнати, де зачинилася мама, не наважуючись зайти. З хліва доли-
нало несамовите мекання Білки. Вона була твариною дисциплінованою і чекала, що свою пор-
цію уваги дістане вчасно.

Нарешті, коли я наважилася відчинити двері маминої кімнати, зі спальні навпроти вива-
лився Пабло. Він, проспавши добрих годин шість, досі лишався п'яним, судячи з мутного
погляду.

«Господи, – подумала я, – це ж скільки потрібно було пити, щоб дійти до такого стану?!»

Пабло скляними, якимись аж мертвими від горілки очима обвів нас із мамою. Мені зда-
лося, що він нічого не бачить. Раптом Пабло розстібнув штани, витяг з них своє хазяйство
й почав сцяти. Просто у вітальні, на мій улюблений плетений яскравий килимок, який тітка
Ірина подарувала мені минулого року на день народження. Мамі я сказала, ніби сама сплела
його в школі на трудовому навчанні.

Я дивилася, як жовтий смердючий струмінь ллється на килим, по якому я любила товк-
тися босими ногами, ніби відчуваючи тігчине тепло, і мене переповнювала лють. До горла під-
ступала нудота. Я намагалася стримати напад блювоти й не змогла. Мама, яка до цього зача-
ровано дивилася на Пабло, розвернулася до мене. Я, мабуть, тоді була дуже гидка: із червоним
обличчям, виряченими від натуги очима, з патьоками блювоти на сукні та ногах.

На маминому обличчі ясно читалася відраза.

– Прибереш усе, – тільки й сказала вона, узяла Пабло під руку й повела назад до спальні.

Це був край. Крапка. На мить я зненавиділа матір. Я, її дитина, плоть від плоті, кров від
крові, їй гидка, а цей... з виваленим пісюном, рідний? Чому? Чому так? Де справедливість?
Чому рідна мати мене не любить? Хіба так повинно бути? Чи, може, любить, але по-своєму,
як уміє? Цікава любов. Ненавиджу!!!

Я прибрала все. Гидуючи взяти улюблений килимок руками, схопила обценьками і,
винісши на город, спалила. Мені ще довго смерділо в хаті сечею і маминим презирством. Я
остаточно впевнилася: що б Пабло не робив, він завжди буде виправданий. Мама його любить.
Не зрозуміло за що, але факт лишається фактом.

«Колись настане день, – інколи думала й тішилася цим, – і я тобі помщуся, триклятий
Пабло. За все».

А поки вирішила мовчати. І вичікувати.

Роман

Романа в нашому селі боялися, казали, що він «уголовник». Останні 12 років він не з'являвся вдома, хоча тут жила його стара мати Надія, доглядати за якою не було кому. Дочка баби Наді вийшла заміж за військового й опинилася десь аж на краю географії. У рідне село навідувалася рідко.

Роман був здоровенним, як ведмідь, з довгою, мов лопата, бородою.

– Бороду відростив, теж мені, батюшка, – шепотілися бабці на лавках, боязко дивлячись услід Роману.

Він же чемно вітався, проходячи повз них, навіть капелюх знімав.

– Ти ба, ввічливий який, – не йнялося старим, – останній строк, кажуть, за вбивство відсидів. Бідна Надя! Хіба такого сина хотіла зростити? – промовила Прокопівна, наша дальня сусідка.

Мене дуже зацікавила інформація про те, що Роман відсидів за вбивство, тому я зупинилася біля бабць (саме зі школи верталася) і вдала, ніби в мене розв'язалася шнурівка на черевіку.

– Та й таке ж! – зітхнула стара Самайдиха, вони з Прокопівною були подругами ще з війни. – Вродився, наче бубликова туча, – ні сну, ні спокою. У кого тільки такий? Прокопівно, він уперше за що відсидів?

– За бійку, – відповіла та, – головихиноного сина покалічив, той до кінця життя тепер з паличкою ходитиме.

– Було діло, – підтвердила Самайдиха, – головеня те, канешно, було гімно добряче...

– Чого було? – здивувалася Прокопівна. – І зараз воно таке є. То вже натура, її нічим не виб'єш.

– Та й таке ж...

– А далі пішло-поїхало: розбій, крадіжки. Кажуть, цими... ну, як їх? Що люди від них дуріють?

– Наркотиками?

– Еге ж, – підтвердила Прокопівна, – не гребував.

Прокопівна нарешті запримітила мене.

– Ану киш звідси! – замахнулася костуром. – Вуха розвісила й слуха! Мала ще!

Я відскочила. Прокопівна була бабцею суворою, могла й загілити.

Роман мене дуже зацікавив. Я його майже не пам'ятала, хоча жив він з матір'ю через вулицю від нашої хати. Роман заgrimів до в'язниці востаннє, коли мені було років п'ять, а то й менше. Лишень мама інколи, коли бувала зовсім не в гуморі, погрожувала:

– Дивись, добалакаєшся – Романові віддам! Як із в'язниці вернеться, то тебе виховає!

Для мене малої він був кимось на кшталт бабая. Я боялася того невідомого Романа не менше, аніж маминого мовчання. Доки не з'явився Пабло. Тепер я найбільше страшилася його.

Він останнім часом геть з'їхав з рейок. Пив щодня. Напивався до нелюдської подоби. Увечері додому з роботи (Пабло влаштувався екскаваторником у районному «Благоустрої») приїздив звір. Я підозрювала, що Пабло напивається, бо... боїться мене. Він був тхором, з тих людей, які сміливі лише зі слабшими. Я була слабшою за Пабло, але тільки фізично. Після того випадку з відкушеним вухом він почав дивитися на мене, мов на породження пекла. Будучи тверезим, ніколи не чіпав, лише недобре зирив спідлоба. Та тверезим бував рідко. Напиваючись, перетворювався на чудовисько й тоді не боявся нікого й нічого. Щовечора ми зі Світланкою бралися гадати, де цього разу ночуватимемо: удома чи в сусідів. Я боялася залишати маму один на один з очманілим і озвірілим Пабло. Тому часто, коли вона відправляла нас ночувати до самотньої сусідки тітки Насті, чатувала під вікнами.

– Ой, дитино, – хитала головою тітка Настя, коли я поночі вибиралася з її хати, – куди ти проти глибокої ночі? Хіба то діло – дитині таке бачити? Господи, Господи, що коїться...

– Нічого, тітко Насте, – відповідала я, – як зовсім непереливки буде, я по дядька Сергія збігаю.

Чатуючи під вікнами рідної домівки, я наслухалася багато цікавого. Зазвичай розмова зводилася до одного.

– Прибери з хати свою сучку малолітню, – казав Пабло. Про мене, звісно.

– Вона моя донька, – відповідала мама, – це її дім.

– А де мій дім?! – репетував Пабло. – Нема. Нема-а-а-а... – переходив він на п'яне виття. – Нікому не потрібен. Просив тебе: ходімо розпишемося, – чутно, як Пабло грюкає кулачеськом по столу, аж чашки підстрибують, – не хочеш...

Знову почувся дзенькіт посуду. То летіли об стіну тарілки.

– Ой, – починав сюсюкати Пабло, наче пришелепкувате дитя, – летючі тарілочки.

Знову дзенькіт. Уламки порцеляни летіли аж у вікно. Дуже скоро в нашому домі не залишилося жодної цілої тарілки чи чашки, окрім металевих. Та й ті були погнуті. Далі в хід пішли меблі. Пабло трощив усе, що траплялося під руку.

– Звірюка твоя малолітня мені спокійно жити не дає! – валував Пабло. – Витріщитися отими очиськами й дивиться, як... – Він не міг дібрати слова. – Забери її геть, бо приб'ю! І тебе приб'ю, і тихоню вашу Светку! Усіх порішу! Життя мені спаскудили!!! Суки!!! А надумаєш мене позбутися, – Пабло хапав маму, наче кошеня, і я завмирала з остраху, – живцем у землю закопаю. Усіх!

Об стіну вже летіла мама, зачіпаючи меблі. Я хотіла бігти на допомогу, але боялася її гніву. Одного разу, коли я вскочила до хати, вона закричала:

– Іди звідсіль! Ще й за тебе боятися!

Пабло тоді якимось дивом не помітив мене й не зрозумів, до кого мама зверталася, бо таким був п'яним.

Наша кухня, а згодом і вітальня, були розтросченими, наче після війни. І мама, яка була такою акуратисткою, так пильнувала, аби в домі було чисто, зі смаком і до ладу, це терпіла. Ні, я не могла того збагнути!

Десять під ранок мамі – не знаю вже, якими правдами й неправдами, – вдавалося втихомирити Пабло й вкласти спати. Мабуть, він просто вибивався із сил. І от дивина: якщо Пабло потрібно було на роботу, через кілька годин він прокидався свіжим, як огірочок. Невинними очима дивився на розтросчену кухню, клявся-божився мамі, що то було востаннє, і їхав собі. Коли ж він мав лишитися вдома, бо працював позмінно, спав до вечора. Увечері починалося знову. Здоров'я Пабло мав воляче, міг пити діжками. А мама марніла щодень. Куди поділася її краса? Вона постаріла років на десять, під очима й біля вуст залягли зморшки. Біляве волосся посріблила сивина. «Мамо, – хотілося сказати мені, – дав він тобі краще життя?» Але це вже було б як добивати лежачого.

...Одного разу, коли мама, як зазвичай, зачинилася у залі, доки Пабло спав, я не витримала. Зайшла до неї і, дивлячись в очі, навколо яких, мов ями, залягли тіні після чергової безсонної ночі, попросила:

– Мамо! Виженімо його!

– Він нас живцем у землю закопає, – утомлено сказала вона.

– Кого ти боїшся, – спалахнула я, – тхора отого? Він сміливий, тільки коли слабші перед ним. Чому ти його терпиш? За що? Він нічого, крім горя, не приніс ні тобі, ні нам. Мамо, я тебе не розумію.

– Мала ще, щоб зрозуміти, – шикнула вона.

– Я попрошу дядька Сергія, – гнула своє, – він допоможе нам витурити його раз і назавжди!

Це була помилка. Не потрібно було згадувати дядька. Мама так і не змогла пробачити й прийняти татову рідню, хоча я особисто ніякої вини з їхнього боку не бачила.

– Геть звідси! – вказала мама на двері. – Не втручайся в дорослі справи. Ще раз згадаєш про дядька – відлупцюю власноруч. Моє життя, сама в ньому розберуся.

– Але ж ми зі Світланкою – теж частина твого життя! – закричала я. – Так, мамо?!

Вона нічого не відказала.

– Мовчиш, мамо... Мовчи. Слово честі, я знайду можливість його спекатися!

Я вискочила із зали й розридалася. Не плакала так ні до того, ні після. Не вміла. Але сльози принесли полегшення.

Так ми й жили – у щоденному страху. Я помітила, що в мене, як у старої, почали тремтіти руки. Пабло допивався до «білочки». З маминого тіла не сходили синці, а ми зі Світланкою фактично поселилися в тітки Насті. Вона була рада нашій присутності, бо не мала ні дітей, ні чоловіка. Час від часу я чула, як тітка, готуючи обід, бубоніла собі під ніс:

– Хіба ж не знайдеться на нього управи? Навіть не законний чоловік він їй. Діти бідні... Надивилися-натерпілися. Я б такого вже отруїла давно. Заради дітей. Хіба то мислимо – по чужих людях кочувати при рідній матері? Не знаю...

Мені після тих слів хотілося плакати, та я трималася. Кого було жаль, то це Світланки. Вона ніби й не дуже страждала від того, що відбувалося в нашому житті, бо я намагалася, як уміла, її оберігати. Та часом думала: невже вона виросте з усвідомленням того, що жити в сусідів – норма, не бачити матері тижнями – норма? А я? Якою виросту я? Може, я вже виросла й для мене таке життя – теж норма? Невже в усьому світі нема до кого звернутися по допомогу? Ми й далі житимемо, тремтячи від кожного голосного звуку?

І мої думки знову поверталися до Романа. Того самого «уголовника», яким у дитинстві лякала мене мама.

Я давно помітила, з якою цікавістю він на мене поглядає. Мені було лише 16, та виглядала я значно старшою. І зовні ставала дуже схожою на маму.

– Як з ока випала! – плескала в долоні тітка Настя. – Гарна, аж засліплюєш!

Я зазвичай ніяковіла, бо не звикла чути на свою адресу добрих слів. І було чого: росла відлюдкуватою, грубуватою, небагатослівною, на моєму обличчі рідко з'являлась усмішка, будь-яке зауваження, навіть найдрібніше, сприймала в штики.

Та хлопці, особливо старшокласники, залицялися, і навіть дорослі чоловіки проводжали поглядами. Мабуть, було в мені те, що в мамі: за холодною зовнішністю нуртували пристрасті. Знав би хто, які думки кружляли в моїй голові! Мені хотілося вбити Пабло, встромити ніж йому просто в горлянку й дивитися, як звідти фонтаном струменить гаряча червона кров. Мила дівчина, чи не так? Та не була впевнена, що на це в мене вистачить моральних сил. Тут би став у пригоді Роман. Хіба про нього не казали: такому вбити людину – що комара пристукнути?

Я почала думати над тим, як вмовити Романа на злочин. Хіба захоче? Він тільки відсидів, кажуть. Куди дівати труп Пабло, якщо все ж Роман згодиться? Що я буду йому за це винна? Крім самої себе, у мене більше нічого немає... Від думки про те, що, можливо, своє тіло доведеться віддати «уголовникові», робилося зле. Але ж і далі так жити було просто неможливо! Інколи я мріяла про те, що Пабло вп'ється і захлинеться власним блювотинням. У селі таке сталося з одним алкоголіком. Але Пабло мав воляче здоров'я і неймовірне везіння. Бувало, приїжджав додому на своєму екскаваторі й просто випадав з кабіни, не в силах іти далі. Узимку він міг би запросто замерзнути й звільнити нас від своєї присутності, та мама тягла його в хату.

Я почала придивлятися до Романа. Поверталася зі школи через його вулицю, роблячи невелике коло. Саме була осінь, і Роман часто працював на городі: прибирав, палив сміття.

Зовні він був не таким уже страшним. Чоловік як чоловік, тільки здоровенний, як ведмідь, та ще борода ця...

Довго я проходила повз Романа, не наважуючись відкрито на нього глянути. Він же завжди вітався, проводжаючи мене поглядом. Чи довго б я ходила так, не знаю...

Одного вечора мама, яка саме ліпила вареники й була веселою, бо Пабло якимось дивом повернувся з роботи тверезим, сказала:

– Юлю, ми з Павлом вирішили, що ти вступатимеш цього року.

– Куди вступатиму? – не зрозуміла я. – Я ж тільки 10-й клас закінчу. 11-й ще попереду.

– Візьмеш документи за дев'ятий клас і вступиш, куди тобі подобається, – роздратовано кинула мама.

– А куди мені подобається? – тупо перепитала я.

– Не знаю! – гаркнула вона.

Я помітила, як у Пабло переможно сяйнули очі.

Його ідея, погань така. Здихатися мене вирішив. І буде кум королю і сват міністру. Правду кажучи, я була не проти поїхати деінде із цієї хати, хоч світ за очі. Та в мене була Світланка. Хіба я могла кинути дитину на цього... покидька.

– Ні! – твердо сказала я.

– Так! – сказала мама. – Не обговорюється. Матимеш спеціальність через рік. Не сидітимеш мені на шиї.

Я зрозуміла, що сперечатися немає сенсу.

Уночі довго не могла заснути й думала над тим, що робитиму далі. Світланку однозначно не можна лишати на Пабло. І навіть на маму. Сестра ніжна й тендітна. Наше «чудове» життя витримувала лише тому, що я була поруч. Як мене не буде, вони її зламують. Пабло – навмисно. Мама – тому що така її натура. Що ж робити? До ранку я твердо вирішила йти до Романа. Хай прибере покидька Пабло з нашого життя. Назавжди. Ціна не має значення.

Повертаючись після школи, я знову навмисно попленталася через Романову вулицю. Ішла повільно, ледве пересуваючи ноги. Мала твердий намір сьогодні заговорити з чоловіком, але страшилася, відтягувала момент.

«Що я йому скажу? – проносилися в голові думки. – Драсте, я ваша сусідка через вулицю. Убийте, будь ласка, мого вітчима, труп десь зарийте, а я вам за це віддамся. Подумає, що я несповна розуму. І правильно! Як же вчинити?»

Того дня я так нічого й не придумала, та й Романа на городі не застала. Зітхнула з полегшенням, хоч і соромно було за своє боягузтво.

Уночі знову не могла заснути. Верзлися якісь волохаті руки, що нагадували ручиська Пабло. Вони тяглися до Світланчиного горла. Бідна дівчинка з острахом задкувала, доки не вперлася в стінку, і руки почали її душити. Я ж стояла, ніби хто ноги прибив до підлоги, і не могла зрушити, як не намагалась. Прокинулася мокра – сорочку хоч викручуй. На годиннику пів на дванадцяті. Простягла руку, аби впевнитися, що сестра спить поруч. Намацала Світланку (ми спали в одному ліжку), та щось сонно пробурмотіла у відповідь.

Я піднялась і підійшла до вікна. У кімнаті, яку заливало примарне місячне світло, було прохолодно. Дуже скоро я замерзла в мокрій сорочці.

Думки були про те саме – як далі бути? Я заздрила однокласницям, які теревенили про хлопців, ходили на дискотеки, весело хихотіли по закутках, малювали материними помадами губи. Мене ж хвилювали зовсім інші питання. Наприклад, як «підписати» людину на вбивство. І поговорити ні з ким. Та хіба таким з кимось поділишся? Хіба зі Світланкою? Ні, навіщо таким обтяжувати дитину.

Раптом, ніби відчувши, що я про неї думаю, Світланка схопилася з ліжка.

– Юліко, Юліко!!! – несамовито закричала вона.

Я кинулася до сестри:

– Ну чого ти, Світланко? Я тут, тут!

Сестра, ніби сніп, знову впала на ліжко. Очі в неї були заплющені, і я зрозуміла, що вона говорить крізь сон.

Страх не покидав її навіть уві сні. Ще один доказ того, що потрібно діяти, і діяти рішуче.

Вирішила: іду до Романа. Просто зараз. Одягла свої звичні штани й товстий светр. Передумала. Натягла на себе Світланчину спідницю, яка була закоротка й вузькувата, ледве влізла в її кофтинку з тонкої трикотажної тканини, яка облягала мене, як друга шкіра. Світланка, хоч і була молодшою на чотири роки, скоро обіцяла наздогнати мене в зрості. Ми взагалі були дівчатами досить високими, а ще схожими одна на одну, мов близнючки. І на маму також. В одному домі жили три копії. Пабло було чого біситися.

Так-сяк натягнувши Світланчину одягу, я заглянула в люстро. Хоч і було темно, та розгледіла, що вигляд маю, як оті дівки з порножурналів, які колись мені показувала Циганчина Танька. Тим краще. Власне, тим я й збиралася платити Роману. Навряд чи він знає, що мені лише 16. Хоча як не дурний, то здогадається, звісно, що я неповнолітня. А може, він дурний? Або йому начхати? Тим більше, я не збираюся подавати на нього позов за згвалтування.

Якогома тихіше я вибралася з хати. П'яний Пабло спав. Мама чатувала його сон. Якщо раптом Світланка знову прокинеться і почне кликати мене на весь голос, буде непереливки, але вже як буде.

Дорога до Романової хати пролягала через кладовище. Удень воно виглядало дуже мирним і навіть гарним у розмаїтті осінніх барв. Зараз же, у непевному місячному світлі, було моторошним і загадковим. Дійшовши до рогу, за яким починався цвинтар, я нерішуче спинилася. А що, як на могилах справді повно нечисті, про яку в казках розповідають і страшні історії пишуть? Чорна кістлява рука вхопить мене зараз за ногу... Легко говорити «Не бійтеся мертвих, бійтеся живих» тому, хто вночі на цвинтарі не опинявся.

Я вже хотіла вертатися назад, але тут згадала несамовитий зойк Світланки й, замруживши очі, кулею кинулася через кладовище. Пробігла повз нього за мить, хоча мені вона здавалася вічністю. Клята спідниця вповільнювала рухи, а тісна кофтинка не давала дихати. Я ледве відхекалася.

Підійшовши до Романової хати, я раптом подумала: а якщо хату зараз відкриє баба Надя? Як я їй поясню, що роблю тут серед ночі, та ще й так одягнена? У старих людей сон чутливий. От дурна голова! Я ж навіть не знаю, на який бік виходять вікна його кімнати!

Я, переминаючись із ноги на ногу, товклася біля хвіртки. Аж раптом з-під горіха, який ріс трохи далі, почулося:

– Чого мнешся? Іди сюди. Давно чекаю.

Голос належав Роману. І я злякалася ще дужче.

«Що я роблю?» – промайнуло в голові. Приперлася до майже незнайомого чоловіка з абсолютно божевільною пропозицією, одягнена, як повія. На що ти сподіваєшся? Що він просто зараз одним махом тупого чи гострого предмета вирішить усі твої проблеми? З якого переляку?

Ідіотка! Я вже розвернулася, щоб тікати світ за очі, але Роман повторив:

– Не бійся. Іди сюди, кажу.

Було в його голосі щось таке, що примусило мене підкоритися. Я несміливо наблизилась.

– Сідай. – Роман указав на місце біля себе.

Я стояла, не зрушивши з місця.

– Якщо не побоялася прийти до мене серед ночі, чому боїшся присісти? – У його голосі прозвучала насмішка, але добра, не зла.

Я, гордо задерши голову, аби не було помітно страху, присіла на краєчок лавки. Роман засміявся.

– Підсовуйся ближче, бо змерзнеш. Холодно вже.

Дійсно, було холодно. Я тільки зараз це відчула. Поспіхом збираючись, забула одягти колготки, тож тепер світила голими ногами, як ота потороча.

Роман раптом зняв із себе куртку й постелив на лавці.

– Сідай, кажу. Вирядилася, прости господи.

Я всілася на куртку, присунувшись ближче до чоловіка. Мовчала. І Роман мовчав.

Раптом відчула, що від нього йде неймовірне тепло. Стало гаряче і... спокійно.

Від його тепла й пережитого хвилювання мене почало хилити в сон.

– Не спи, – усміхнувся Роман, – замерзнеш.

Голос у нього був дуже приємний: низький, густий, теплий, як він сам. Це було справжнє людське тепло, якого я у своєму житті не зустрічала. Не таку, ой, не таку енергію має випромінювати майже казковий злодій, яким лякали в селі малих дітей. Мені захотілося, мов кошеняті, скрутитися клубочком і притулитися до його грудей. Колись я так тулилася до татка. Бажання було таким сильним, що я ледве стримувалась.

– Та пригортайся вже, дитя, – раптом, наче вгадавши мої думки, сказав Роман і розвів руки, аби прийняти мене в обійми.

Та я не наважилася зробити й кроку. Була не навчена приймати ні добро, ні ласку. Я вмiла лише шкіритися і захищатися. Тоді Роман сам обійняв мене своїми великими, сильними, теплими руками. І тут я зробила те, чого ніколи не робила при чужих людях, – заплакала. Просто розридалась. Аж доки не почало перехоплювати подих і клята тісна кофтина на грудях не зробилася мокрою, як хлющ.

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.